

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною
безпекою

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:

В.о.завідувача кафедри,
к.е.н., доц.

_____ **Ольга ГУБАРИК**

« ____ » _____ **20** ____ **р.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА У КОНТЕКСТІ ЙОГО
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Освітньо-професійна програма «Управління фінансово-економічною безпекою»
Спеціальність 073 «Менеджмент»
Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувач

Дмитро КОВАЛЬОВ

Науковий керівник,
к.е.н., доцент

Людмила ВОЛЧАНСЬКА

Дніпро – 2023

ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Обліку і фінансів

Кафедра: Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою

Освітньо-професійна програма: «Управління фінансово-економічною безпекою»

Спеціальність: 073 «Менеджмент»

Ступінь вищої освіти: Магістр

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____
«_____» _____ 202__р.

ЗАВДАННЯ

на підготовку кваліфікаційної роботи

Ковальова Дмитра Григоровича

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Удосконалення фінансового забезпечення фермерського господарства у контексті його економічної безпеки

Науковий керівник: Волчанська Людмила Валентинівна, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від «09» жовтня 2023 року № 3051

2. Термін подання здобувачем роботи: _____

3. Вихідні дані до роботи: Законодавчі, нормативно-правові акти та інструктивні матеріали по темі дослідження, річні звіти фермерського господарства «Ярослава» Покровського району Дніпропетровської області, дані аналітичного та синтетичного обліку, періодична література, праці провідних вчених економістів.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) вступ, теоретичні засади фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств в контексті економічної безпеки, оцінка фінансового забезпечення фермерського господарства та її вплив на його економічну безпеку, напрями удосконалення фінансового забезпечення фермерських господарств в контексті його економічної безпеки, висновки та пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) Фактори, що впливають на ефективність та доцільність фінансування операційної діяльності, підходи до визначення поняття «фінансове забезпечення підприємства», формування фінансових ресурсів за різними організаційно-правовими формами підприємств, детальний комплексний підхід до управління фінансовою стійкістю підприємства, обов'язки щодо підтримки фінансової стабільності компанії, а також забезпечення її економічної безпеки, організаційна структура ФГ «Ярослава», динаміка складу земельних угідь ФГ «Ярослава», 2018-2022рр., динаміка розміру сільськогосподарських угідь в ФГ «Ярослава», 2018-2022рр., динаміка основних і оборотних засобів, рівня забезпеченості та ефективності їх використання в ФГ «Ярослава», 2018-2022рр., фактори які впливають на рівень забезпечення сільськогосподарських підприємств фінансовими ресурсами, динаміка коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості ФГ «Ярослава», 2018 – 2022 рр., динаміка коефіцієнту фінансової залежності ФГ «Ярослава», 2018-2022рр., проблеми фінансового забезпечення фермерських господарств та шляхи їх подолання, рекомендований баланс формування активів ФГ «Ярослава» на 2023 рік.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретичні засади фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств в контексті економічної безпеки	вересень 2023р.	
2	Оцінка фінансового забезпечення фермерського господарства та її вплив на його економічну безпеку	жовтень 2023 р.	
3	Напрями удосконалення фінансового забезпечення фермерських господарств в контексті його економічної безпеки	листопад 2023 р.	
4	Висновки та пропозиції, вступ	грудень 2023 р.	
5	Список використаних джерел, вступ, оформлення роботи	грудень 2023 р.	

Здобувач

_____ (підпис)

Ковальов Д.Г.
(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

_____ (підпис)

Волчанська Л.В.
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	10
1.1. Сутність фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств у світлі економічної безпеки	10
1.2. Характеристика форм та джерел фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств	15
1.3. Методологічні підходи управління фінансовим забезпеченням сільськогосподарського підприємства для його економічної безпеки	18
Висновки до першого розділу	22
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЙОГО ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ	23
2.1. Організаційно-економічна характеристика ФГ “Ярослава” Покровського району Дніпропетровської області	23
2.2. Вплив комплексної оцінки фінансового стану господарства на його економічну безпеку	33
2.3. Забезпечення фінансових ресурсів господарства для його економічної безпеки	42
Висновки до другого розділу	47
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В КОНТЕКСТІ ЙОГО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	49
3.1. Напрями удосконалення фінансового забезпечення фермерських господарств для забезпечення його економічної безпеки	49
3.2. Прогнозний баланс ФГ “Ярослава” як метод удосконалення фінансового забезпечення та економічної безпеки	53

3.3. Оптимізаційна модель формування фінансових ресурсів господарства	56
Висновки до третього розділу	65
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71
ДОДАТКИ	76

Реферат

Тема: «Удосконалення фінансового забезпечення фермерського господарства у контексті його економічної безпеки»

Кваліфікаційна робота містить: с 70., 14 рис., 26 табл., 2 додатків, 51 літературне джерело.

Об'єктом дослідження є процеси формування фінансового забезпечення фермерських господарств в контексті його економічної безпеки.

Предмет дослідження - це збірник теоретичних, методичних і практичних положень, що регламентують фінансове забезпечення фермерських господарств з точки зору їх економічної безпеки.

Метою дипломної роботи є те, що відбувається перевірка окремих теоретичних аспектів фінансового забезпечення фермерських господарств та розробка практичних пропозицій щодо підвищення ступеня фінансового забезпечення фермерських господарств у контексті їх економічної безпеки.

Методи дослідження – загальноприйняті методи фундаментальної, загальнонаукової методології пізнання досліджуваних процесів та явищ, аналізу, діалектичний метод пізнання, графічний, системний, статистико-економічний метод.

Запропоновано визначення сутності поняття «фінансового забезпечення фермерського господарства» як наявності та ефективного використання фінансових ресурсів господарства, що формують його платоспроможність та фінансову стабільність та розроблена оптимізаційна модель формування фінансових ресурсів на основі симплекс-методу, яка враховує обсяг витрат на виробництво продукції та сприяє їх оптимізації з врахуванням фактору виробничої собівартості продукції. Застосування розрахунків моделі дає можливість отримання найбільшого чистого прибутку шляхом розрахунку симплекс-методом за 3 роки.

АНОТАЦІЯ

Фермерське господарство, фінансове забезпечення, фінансові ресурси, державна фінансова підтримка, сільськогосподарський кредитний кооператив.

SUMMARY

Farming, financial support, financial resources, government financial support, agricultural credit cooperative

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодні діяльність фермерських господарств є невід'ємною частиною аграрної сфери, яка стала основним засобом підтримки соціального становища та отримання доходів сільського населення, що призвело до збільшення кількості фермерських господарств. В Україні найбільшою проблемою, пов'язаною з цією галуззю, є відсутність фінансової підтримки, що безпосередньо впливає на економічну безпеку галузі, зокрема в умовах гострої конкуренції, пошуку нових ринків збуту та технологічних змін у виробництві.

Значна кількість наукових розробок в економічній науці присвячена теоретичним, методичним і практичним питанням фінансового забезпечення малого аграрного бізнесу та пропозиціям щодо його вдосконалення. Серед розвідок вітчизняних науковців цим питанням присвячені їхні дослідження В. М. Алексійчук, А. М. Артеменко, І. О. Банєва, О. М. Вишневська, В. І. Гавриш, П. І. Гайдуцький, О. Є. Гудзь, М. Я. Дем'яненко, В. К. Збарський, М. М. Ільчук, І. О. Іртищева, А. В. Ключник, О. А. Кириченко, С. М. Колотуха, П. А. Лайко, М. Й. Малік, Л. Ю. Мельник, М. Г. Месель-Веселяк, О. О. Непочатенко, А. О. Пантелеймоненко, Р. П. Саблук, М. П. Сахацький, П. Т. Саблук, П. А. Стецюк, І. І. Червен. Не досліджуваною залишається тематика удосконалення фінансового забезпечення фермерського господарства у контексті його економічної безпеки.

Мета і завдання дослідження. Метою дипломної роботи є підтримка та розширення певних теоретичних концепцій фінансової допомоги фермерським господарствам, а також розробка практичних пропозицій щодо покращення рівня фінансової допомоги фермерським господарствам у контексті їх економічної безпеки.

Реалізація зазначеної мети зумовлює необхідність вирішення таких завдань:

- з'ясувати сутність фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств у світлі економічної безпеки;

- охарактеризувати форми та джерела фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств;
- визначити методологічні підходи управління фінансовим забезпеченням сільськогосподарського підприємства для його економічної безпеки;
- надати організаційно-економічну характеристику ФГ “Ярослава” Покровського району Дніпропетровської області;
- розглянути вплив комплексної оцінки фінансового стану господарства на його економічну безпеку;
- дослідити напрями забезпечення фінансових ресурсів господарства для його економічної безпеки;
- розробити напрями удосконалення фінансового забезпечення фермерських господарств для забезпечення його економічної безпеки;
- скласти прогнозований баланс ФГ “Ярослава” як метод удосконалення фінансового забезпечення та економічної безпеки;
- розрахувати оптимізаційна модель формування фінансових ресурсів господарства.

Предмет дослідження - це сукупність теоретико-методологічних і практичних положень надання фінансової підтримки фермерським господарствам у контексті економічної безпеки.

Об’єктом дослідження відбувається процес формування сільськогосподарських фінансів для підтримки підприємств для стабілізації економічної безпеки.

Методи дослідження. Залежно від поставленої мети та завдань застосовувалися наступні підходи: монографічний – під час вивчення окремих явищ, процесів та виявлення причинно-наслідкових зв’язків у розробці фінансового забезпечення; діалектико-логічне, під час вивчення сутності, принципів та особливостей фінансового забезпечення фермерських господарств, формування висновку; економіко-статистичні, під час визначення та порівняння тенденцій і закономірностей у фінансах господарств, розрахунок поняття; бібліографічний, під час вивчення та

опрацювання наукової літератури щодо фінансового забезпечення фермерських господарств, формування концепції; та системних узагальнень, під час оцінки стану фінансового забезпечення малого аграрного бізнесу, формування концепції.– для визначення впливу окремих факторів на рівень фінансового забезпечення фермерських господарств; графічний – для наочного відображення результатів дослідження у вигляді графіків.

Інформаційну базу досліджень сформували законодавство та нормативно-правові акти України, наукова монографічна література, наукові статті вітчизняних та зарубіжних авторів у періодичних виданнях, матеріали наукових конференцій, матеріали та статистична інформація ФГ «Ярославль», Інтернет-ресурси, науково-довідкові джерела з теми дослідження, а також результати власні дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

удосконалено:

- визначення сутності поняття «фінансового забезпечення фермерського господарства» як наявності та ефективного використання фінансових ресурсів господарства, що формують його платоспроможність та фінансову стабільність;

набули подальшого розвитку:

- розроблена оптимізаційна модель формування фінансових ресурсів на основі симплекс-методу, яка враховує обсяг витрат на виробництво продукції та сприяє їх оптимізації з врахуванням фактору виробничої собівартості продукції. Застосування розрахунків моделі дає можливість отримання найбільшого чистого прибутку шляхом розрахунку симплекс-методом за 3 роки.

Апробація результатів роботи. Основні результати дослідження обговорювалися на наукових семінарах кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та федеральних економічних і соціальних питань, а також у матеріалах VII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції 11-12 травня 2023 року " Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стабільності на підприємствах».

Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, додатків, списку використаних джерел, що нараховує 51 найменувань, містить 26 таблиць, 14 рисунків. Основний зміст дипломної роботи викладено на 70 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

1.1. Сутність фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств у світлі економічної безпеки

Сьогодні управління фінансовими ризиками є важливою складовою діяльності організацій бізнесу. Це пов'язано з тим, що фактори ризику різноманітні та виникають у різних сферах фінансово-економічної діяльності, а їх своєчасне розпізнавання, оцінка та попередження чи усунення допомагає організації пом'якшувати негативні наслідки бізнес-середовища, уникати кризових явищ, а отже функціонувати як захисна складова в системі забезпечення економічної безпеки бізнесу [1]. Саме тому теоретичне і практичне управління ризиками з метою вдосконалення.

Результативність та економічна безпека сільськогосподарських організацій є особливо актуальною і приваблює увагу сучасних дослідників.

У науковій літературі часто досліджуються проблеми оцінки та управління фінансовими ризиками контексті забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств і мають самостійну теоретичне та прикладне значення. Про це свідчать численні наукові публікації на цю тему.

Необхідність вирішення проблем фінансової безпеки пояснюється швидкими змінами в українській економіці, тому має посісти гідне місце в міжнародному співтоваристві, потреба адекватно реагувати на загрози на різних рівнях. Майже по всьому світі, як і в Україні, спостерігаються негативні наслідки фінансової кризи. А значне зниження попиту на продукцію промисловості, насамперед металургії, машинобудування, хімічної та легкої промисловості пояснюється вищезгаданою ситуацією. Світова економіка ще не досягла такої стабільності, тому посилення безпеки вважається одним з головних передумов подальшого розвитку країни. Беручи

до уваги високий рівень української економічної нестабільності, досліджують багато вчених і практиків фінансова безпека суб'єктів господарювання.

Економічна безпека суб'єктів господарювання є досить складною економічною категорією, і на сьогоднішній день існують різні визначення цієї категорії, запропоновані науковцями. Фінансова забезпеченість є захист фінансових інтересів суб'єктів господарювання на всіх рівнях фінансових відносин; забезпечення домогосподарств, підприємств, організацій та установ, регіонів, галузей та галузей економіки та економіки в цілому за фінансовими ресурсами, які є достатньо для задоволення своїх потреб і виконання фінансових зобов'язань [8].

Іван Александров, Катерина Орлова та Олексій Полов'ян [21] запропонували оцінити економічну безпеку підприємства на основі проведеної фінансової діяльності. Пашенцев О.І.[37], як один із представників ресурсно-функціонального підходу, зазначив, що фінансово-економічна безпека базується на рівні ресурсної забезпеченості суб'єкта господарювання використовувати. Низка науковців, таких Чирва О.Г. [47], Тетяна Кузенко, Наталія Сабліна та Олена Литовченко [44,48] визначають фінансову безпеку підприємств як стан найбільш ефективного використання ресурсів підприємства. Такий стан можна визначити за фінансовими показниками ліквідності, платоспроможності, та показниками оборотності.

Кількісні методи оцінки рівня фінансової безпеки аграрних підприємств базуються на аналізі їх господарської діяльності. Ці прийоми можна умовно поділити на методи оцінювання фінансовий стан і методи оцінки ринкової вартості та капіталізації аграрні підприємства. Існують методи оцінки фінансового стану підприємств які відрізняються один від одного залежно від методичного підходу та показників враховано при перевірці. Деякі методи включають фінансові показники, які повністю характеризувати фінансовий стан підприємств. Такі показники, наприклад, можуть бути об'єднані в три групи: майновий стан; прибутковість і фінансова незалежність як а також сталість [33].

Доступ до фінансування для фермерів видно в література [36] як ключовий фактор для бізнесу запуск і розвиток, особливо для малого та середні підприємства (МСП), які мають різні потреби і стикаються з різними проблемами з фінансуванням порівняно з великі підприємства. Більші агробізнеси мають доступ до ринків акціонерного капіталу, які такими не є доступні для МСП. Відсутність достатньої власний капітал для дрібних фермерів робить їх більше залежить від пов'язаних джерел фінансування банки та небанківські фінансові установи. В цьому сенсі природа доступу до фінансів слід сприймати: здатність аграріїв до мати достатній доступ до фінансових послуг здійснювати їх виробництво та зменшувати їхній ризик; достатньо розвинені фінансові ринки, що надавати різноманітні фінансові послуги фермери (кредит, заощадження, страхування, гарантії, тощо); існують достатні умови для сприяння економічного зростання для ферм через кращу доступ до фінансів.

Ключовим є доступ до різноманітних фінансових послуг до стійкого зростання продуктивності та економічного розвитку фермерства.

Без доступу до фінансів, продуктивності та доступ до ринків страждає від пов'язаних обмежень: з придбанням роб капітал для фінансування витрат виробництва, а також для керувати ризиком, пов'язаним з кліматом мінливість; придбання інвестицій капіталу для оновлення техніки та технологічні інновації для виробництва та обробки та для купівлі землі; засоби комерційного кредитування для підтримки логістична доставка сільськогосподарської продукції до споживачів.

Фінансове забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств – це форма організації та здійснення фінансових операцій, спрямована на максимізацію прибутку та функціонування суб'єкта господарювання в соціально-економічній системі країни та світу. (рис. 1.1).

Запропоноване тлумачення відрізняється тим, що акцентує увагу на послідовному підході до формування взаємовідносин суб'єктів господарювання та фінансової системи країни, а також способів регулювання цих відносин.

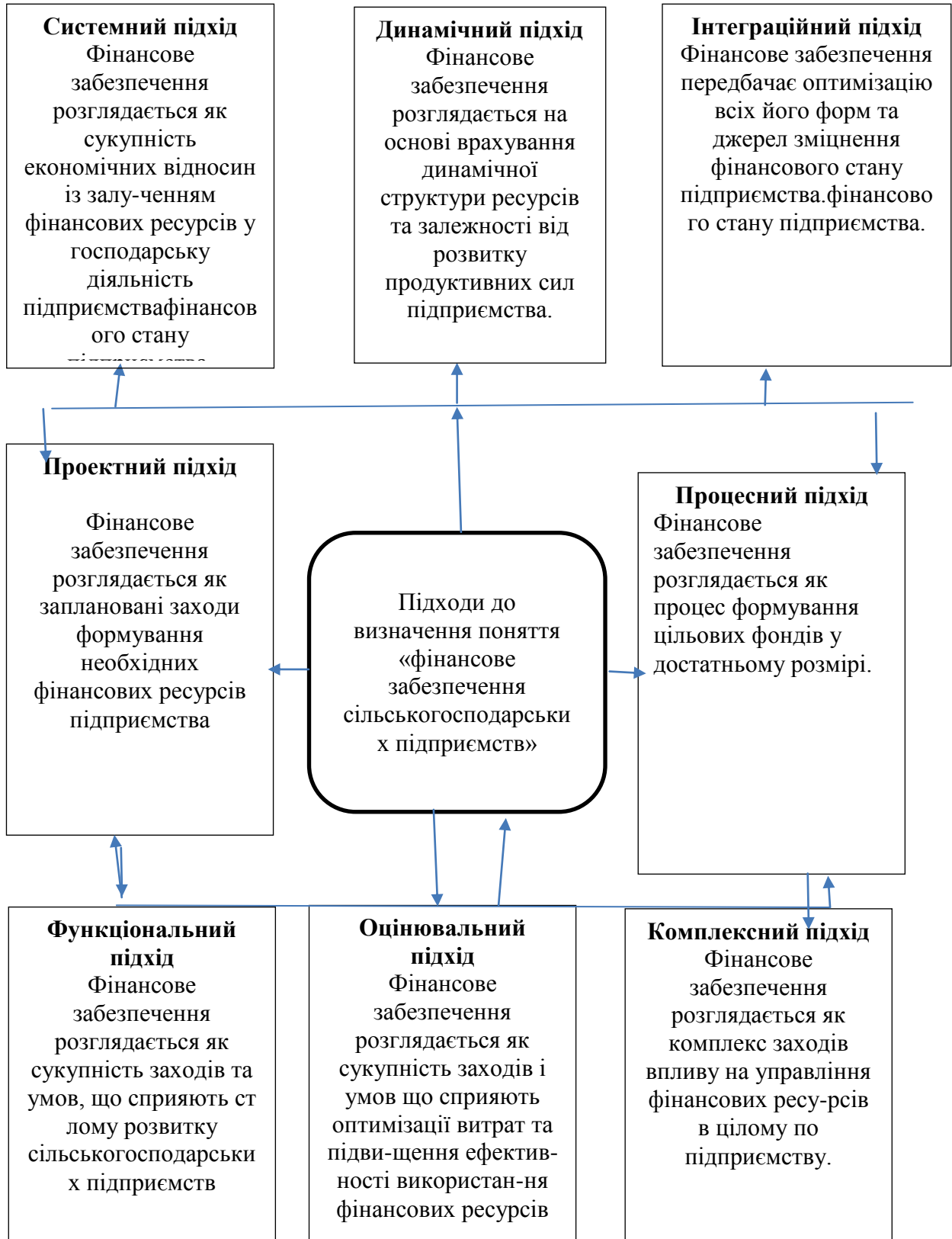

Рис.1.1. Підходи до визначення поняття «фінансове забезпечення підприємства»

Для цього використовуються ефективні методи, інструменти та важелі впливу, а також для розподілу та використання фінансових ресурсів у

сільському господарстві, запропонована інтерпретація враховує взаємопов'язані функціональні компоненти системи та їх зв'язки з навколишнім середовищем, а також єдина мета ефективного розподілу та використання фінансових ресурсів.

Як наслідок, розглядаючи фінансовий аспект виробничої діяльності суб'єктів господарювання сільськогосподарського виробництва з теоретико-методологічної точки зору, можна помітити, що це цілісний процес забезпечення підприємства фінансовими ресурсами, основною функцією якого є створення, накопичення та використання фінансових ресурсів компанії для вирішення окремих фінансових питань компанії. Стратегічною метою фінансового механізму аграрного бізнесу є максимізація прибутку при мінімізації витрат фінансових ресурсів і ризиків, пов'язаних з бізнесом.

Проблема безпеки, особливо економічної, набула актуальності наприкінці минулого століття і загострилася на початку нинішнього. Парадоксально, але головним чином це було спричинено глобалізацією та цифровізацією, які критично пов'язали вплив діяльності суб'єктів господарювання (незалежно від фізичної відстані між ними) і зробили одні економіки залежними від інших. Власне, саме ці фактори призвели до загострення світової фінансово-економічної та соціально-політичної кризи і, зрештою, до гібридних, а потім і класичних війн. Вже зараз у кількох публікаціях з питань управління системою економічної безпеки склад функцій управління очолює функція забезпечення безпеки, коли вже планується подальший розвиток [16]. Переважну більшість досліджень, що спеціалізуються на питаннях економічної безпеки, на всіх рівнях управлінської ієрархії дослідники ґрунтують на принципі, що стан безпеки – це здатність суб'єкта запобігати реалізації ризиків і загроз, які можуть спричинити критичні негативні наслідки для системи та перешкоджають реалізації економічних інтересів її учасників. І серед усього спектру викликів традиційно саме фінансові найчастіше призводять до банкрутства і, відповідно, якісного фінансового оздоровлення бізнесу.

1.2. Характеристика форм та джерел фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств

Найважливішим аспектом діяльності сільськогосподарського підприємства є фінансове забезпечення, оскільки фінансові ресурси необхідні для оплати витрат виробництва й обігу, своєчасного виконання фінансових зобов'язань перед державою, банками та іншими суб'єктами господарювання, отримання доходів і прибутків.

Автор О.П. Близнюк зазначає, що фінансове забезпечення регулюється на основі відповідної системи функціонування, яке може здійснюватись у трьох формах: «самофінансування, кредитування, зовнішнє фінансування. Різні форми фінансового забезпечення використовують на практиці одночасно через установлення отриманого для певного етапу розвитку суспільства співвідношення між ними» [3].

Думку О.П. Близнюка підтримує В.М.Опарін, який теж розглядає фінансове забезпечення у трьох формах: «самофінансування, кредитування, бюджетне фінансування» [34]. Крім того, автор наголошує, що окреме місце в системі фінансового забезпечення займає залучення фінансових ресурсів за допомогою випуску акцій. З одного боку, це особливий вид кредитування підприємства, здійснюваного акціонерами. З іншого боку, акціонери є співласниками цих підприємств і організацій, тобто це різновид самофінансування [34].

В останні роки сільськогосподарські підприємства включили гарантії як один із компонентів фінансової підтримки. До методів гарантування належать: банківська гарантія, страхування сільськогосподарської продукції, акцепт-розрахункові документи, аванси. Гарантії не є джерелом фінансової підтримки, але підприємства можуть використовувати гарантії для залучення коштів, необхідних для здійснення виробничої діяльності.

Підвищуючи ефективність джерел фінансування, вважаємо за доцільне трансформувати узагальнену модель рентабельності активів, яка враховує вплив на прибуток усіх активів підприємства, включаючи оборотні

та необоротні, у модель, що орієнтована на ліквідні ресурси операційної діяльності сільськогосподарських компаній (табл. 1.1).

Таблиця 1. 1

Фактори, що впливають на ефективність та доцільність фінансування операційної діяльності

Кількісні фактори	Якісні фактори
Обсяги фінансування	Наявність і реальність концепції розвитку підприємства
Структура матеріальних витрат	Освіта, досвід та імідж адміністративного персоналу
Ціна продажу	Репутація підприємства
Собівартість реалізації	Дотримання договірної та полатіжної дисципліни
Вартість залучених джерел	Вміння керівництва своєчасно оцінювати ризики, як внутрішні так і зовнішні
Ресурсовіддача	Дієвість системи моніторингу та контролінгу
Оборотність дебеторської заборгованості	Плинність кадрів
Оборотність запасів	Організаційна структура підприємства
Співвідношення власного і залученого фінансування	Рівень відповідності якості готової продукції їх цінам і вимогам ринку
Параметри прибутковості	Структура готової продукції і відповідність ринкового сегменту
Обсяги державного фінансування	Залежність операційної діяльності сільськогосподарських підприємств від постачальників сировини і матеріалів
Структура джерел фінансування	Ефективна система логістики на підприємстві
Трансакційні витрати	Система управління ризиками
Спеціалізація	Доступність до умов кредитування
Ритмічність, своєчасність, насиченість	Наявність діагностики насиченості короткостроковим кредитуванням

Особливість і тривалість циклу сільського господарства та виробництва сільськогосподарської продукції вимагають залучення коштів. Це виключить небезпеку зупинки виробничого процесу за відсутності коштів для придбання оборотних коштів. У цьому випадку позика повинна

служити джерелом економічного важеля і відповідних фінансових ресурсів. Залучити кредитні ресурси та забезпечити підприємства достатніми джерелами фінансування.

Діяльність фінансових установ насамперед пов'язана з наданням послуг сільському господарству та іншою пов'язаною з виробництвом діяльністю та вважається першочерговою для сільськогосподарських операцій підприємства. Різні види сільськогосподарських організацій мають унікальні методи формування фінансових ресурсів. Ми визначили особливості формування ресурсів залежно від організаційно-правової форми компанії, що задокументовано в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Формування фінансових ресурсів за різними організаційно-правовими формами підприємств

Організаційно-правова форма підприємств	Нормативний документ	Формування фінансових ресурсів
Фермерське господарство	Закон України «Про фермерське господарство»	Формує свої фінансові ресурси за рахунок власних доходів, тобто прибуткової господарської діяльності
Сільськогосподарські споживчі товариства та їх спілки	Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію»	Фінансові ресурси формуються за рахунок коштів, одержуваних внаслідок господарської діяльності, продажу цінних паперів та інших надходжень.
Сільськогосподарські кооперативи	Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію»	Дохід сільськогосподарського кооперативу формується з надходжень від господарської діяльності після покриття матеріальних і прирівняних до них витрат і витрат на оплату праці найманого персоналу
Державні та комунальні сільськогосподарські підприємства	Закон України «Про підприємства в Україні», «Про колективне сільськогосподарське підприємство» та ін.	Формуються як за рахунок загальних джерел (доходи від реалізації продукції, робіт, послуг; доходи від цінних паперів; кредити банків та інших кредиторів та ін.), так і спеціальних (дотації, субсидії, субвенції та інші засоби державної підтримки

Фінансово-економічна безпека традиційно формується такими складовими: бюджет і податки, інвестиції, гроші і кредит, борг, банк, акції, страхування, валюта тощо [21]. Проте, на нашу думку, ця практика не є повною, і основним аргументом тут є те, що фінансово-економічна безпека підприємства практично ототожнюється виключно з фінансовими аспектами, а економічні, особливо виробничі, розкриваються неповно. Це свідчить про доцільність доповнення складу складових фінансово-економічної безпеки сільськогосподарських підприємств ресурсною та фінансово-економічною складовими.

Крім того, цей метод дає змогу одночасно посилити та пов'язати питання фінансово-економічної безпеки на мікро- та вищих рівнях управління. Крім того, є ініціативи в цьому напрямку. Серед них, наприклад, аналіз впливу фінансово-економічної стійкості на сталий розвиток [15], наслідки покращення фінансово-економічної ситуації в контексті конкурентоспроможності галузей та їх здатності витіснення імпортової продукції [33], а також зв'язки між фінансовою стійкістю підприємств і ресурсною безпекою національної економіки [48].

1.3. Методологічні підходи управління фінансовим забезпеченням сільськогосподарського підприємства для його економічної безпеки

Економічна безпека – це стан підприємства, що дозволяє забезпечити довгострокову прибутковість, фінансову стійкість, життєздатність і ліквідність. Він задовольняє потреби компанії щодо фінансових ресурсів для довгострокового сталого розширення компанії та забезпечує фінансову автономність компанії.

Також економічна безпека може протидіяти існуючим і виникаючим загрозам і загрозам, які можуть спричинити фінансові збитки для підприємства, або небажано змінити структуру капіталу чи примусово ліквідувати підприємство. Він забезпечує достатню гнучкість у прийнятті

фінансових рішень та захисті фінансових інтересів власників корпоративного бізнесу [45]. Разом з тим, існуюче методичне забезпечення для економічної безпеки сільськогосподарських підприємств ще не є завершеним і, насамперед, потребує визначення конфігурації параметрів емпіричного показника фінансово-економічної безпеки в проекції шість компонентів: ресурси, інвестиції, гроші та кредит, борг, фінанси та економіка та страхування. Така декомпозиція відобразатиме концептуальну сутність фінансово-економічної безпеки аграрних суб'єктів та дозволить побудувати набір емпіричних показників на основі принципів універсальності, відтворюваності та порівнянності даних. Більше того, більш якісний методологічний підхід передбачає побудову набору вагових коефіцієнтів індикаторів і компонентів на основі часового підходу, виявлення динамічного вагового впливу та лагового структурного зв'язку між індикаторами, а також розрахунок інтегрального рівня фінансово-економічної безпеки сільськогосподарського виробництва підприємств.

Управління фінансовим забезпеченням сільськогосподарського підприємства для його економічної безпеки слід розглядати як систематичний порядок фінансової діяльності, це спрямовано на забезпечення спроможності підприємства своєчасно повертати борги, а також на збільшення обсягу доходу та фінансового балансу [28, с. 13]. Складність підтримки фінансової стійкості в організації, заснована на потенціалі прогнозування результатів сукупного впливу процесів розвитку та забезпечення економічної безпеки, визначає зміст конкретних функцій фінансового менеджменту, необхідних для їх досягнення (рис. 1). Як наслідок, при підвищенні ефективності управління фінансами підприємства, його економічна безпека гарантується шляхом зміни часових періодів, за якими оцінюється його фінансова спроможність, шляхом посилення його стратегічної спрямованості.

Принципи управління можна розділити на функціональне управління, лінійне управління та управління за цілями. Принцип лінійності досягається завдяки єдності керівників, керівників і виконавців усіх рівнів. За цільовим

принципом визначте основні цілі діяльності та умови, необхідні для їх досягнення.

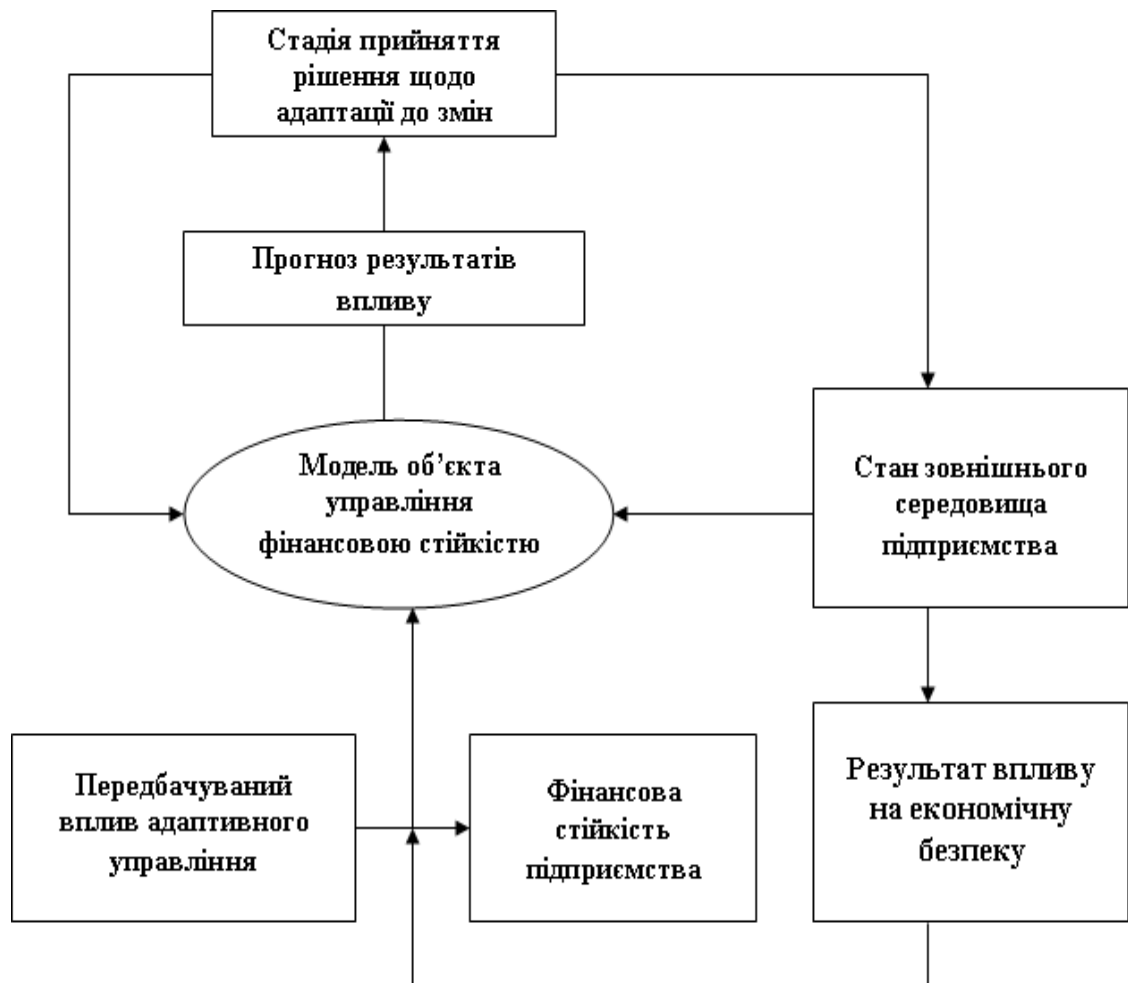

Рис. 1.2. Детальний комплексний підхід до управління фінансовою стійкістю підприємства

Вплив управління фінансовим забезпеченням на виробничу діяльність сільськогосподарського підприємства може бути як кількісним, так і якісним. Кількісний аспект пов'язаний з розрахунком фінансових ресурсів, необхідних для здійснення виробничої діяльності. Якісні ознаки визначають методи та маршрути руху фінансових ресурсів, їх джерела та цільове використання.

Дуже важливо пояснити тип фінансової політики, що використовується в компанії, і врахувати як зміни навколишнього середовища, так і надійну економічну основу для подальшої діяльності. Від нього залежить ступінь ризику і прибутковості, а також цільові показники.

Дуже важливо пояснити тип фінансової політики, що використовується в компанії, і врахувати як зміни навколишнього середовища, так і надійну економічну основу для подальшої діяльності. Від цього залежить ступінь ризику та прибутковості, а також намічені цілі фінансової стабільності.

Рис.1.3. Обов'язки щодо підтримки фінансової стабільності компанії, а також забезпечення її економічної безпеки

Управління фінансовою стабільністю на підприємстві, одночасно забезпечуючи його економічну безпеку, є передумовою розвитку та передбачає ряд дій у системі прийняття управлінських рішень, які базуються на ряді функцій в організаційній структурі та відповідних інформаційних потоках. Ці функції призначені для прогнозування потенційних небезпек і розвитку фінансової кризи, а також виявлення негативних наслідків кризи та відновлення фінансової рівноваги, що є цілями компанії, спрямовані на збереження конкурентних переваг і своєчасно відповідати за своїми зобов'язаннями (рис. 1.3).

Висновки за першим розділом

1 Фермери зіткнувшись із зростанням витрат виробництва, що збільшується їхні вимоги щодо фінансового забезпечення – в т.ч зростання вартості оренди землі, матеріалів і робочої сили. Основним джерелом залишається самофінансування фінансів, враховуючи занепокоєння фермерів банківські позики дорогі та складні. Проте близько 40% фінансування проходить позикові кошти. Болгарські фермери покривають свої фінансування потреб за рахунок банківських кредитів, заощаджень і покладатися на друзів.

2. Важливість фінансової безпеки суб'єктів аграрного бізнесу як складової фінансової безпеки країни та підтримання її сталого рівня пов'язана з необхідністю вирішення проблем продовольчої, національної та екологічної безпеки і тому є стратегічним напрямом економічної політики країни.

У роботі наведено комплексну оцінку фінансової безпеки аграрних корпорацій України з урахуванням фінансового потенціалу та ефективності виробництва. Такий підхід може бути цілком здійсненим в умовах як інфляційної, так і стабільної економіки.

3. Економічна сутність фінансової безпеки виражається в комплексі організаційно-господарських заходів, що забезпечують протидію природнім і економічним ризикам, адекватна кредитна та інвестиційна привабливість, а також позитивна прибутковість інвестованого капіталу.

Фінансова забезпеченість агроформувань повинна охоплювати не тільки оцінка економічних результатів діяльності підприємства та своєчасний моніторинг діяльності сільськогосподарських підприємств, а й фінансової діагностики з метою виявлення відхилень від нормального фінансового стану та виявлення причин, що викликали негативні процеси.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЙОГО ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ

2.1. Організаційно-економічна характеристика ФГ «Ярослава» Покровського району Дніпропетровської області

Фермерське господарство «Ярослава» Покровського району Дніпропетровської області є самостійною юридичною особою з орендно-правовими відносинами. Зареєстроване відділом Покровської райдержадміністрації Дніпропетровської області 20.02.2022р.

Організаційна структура ФГ «Ярослава» зображена на схемі (рис.2.1).

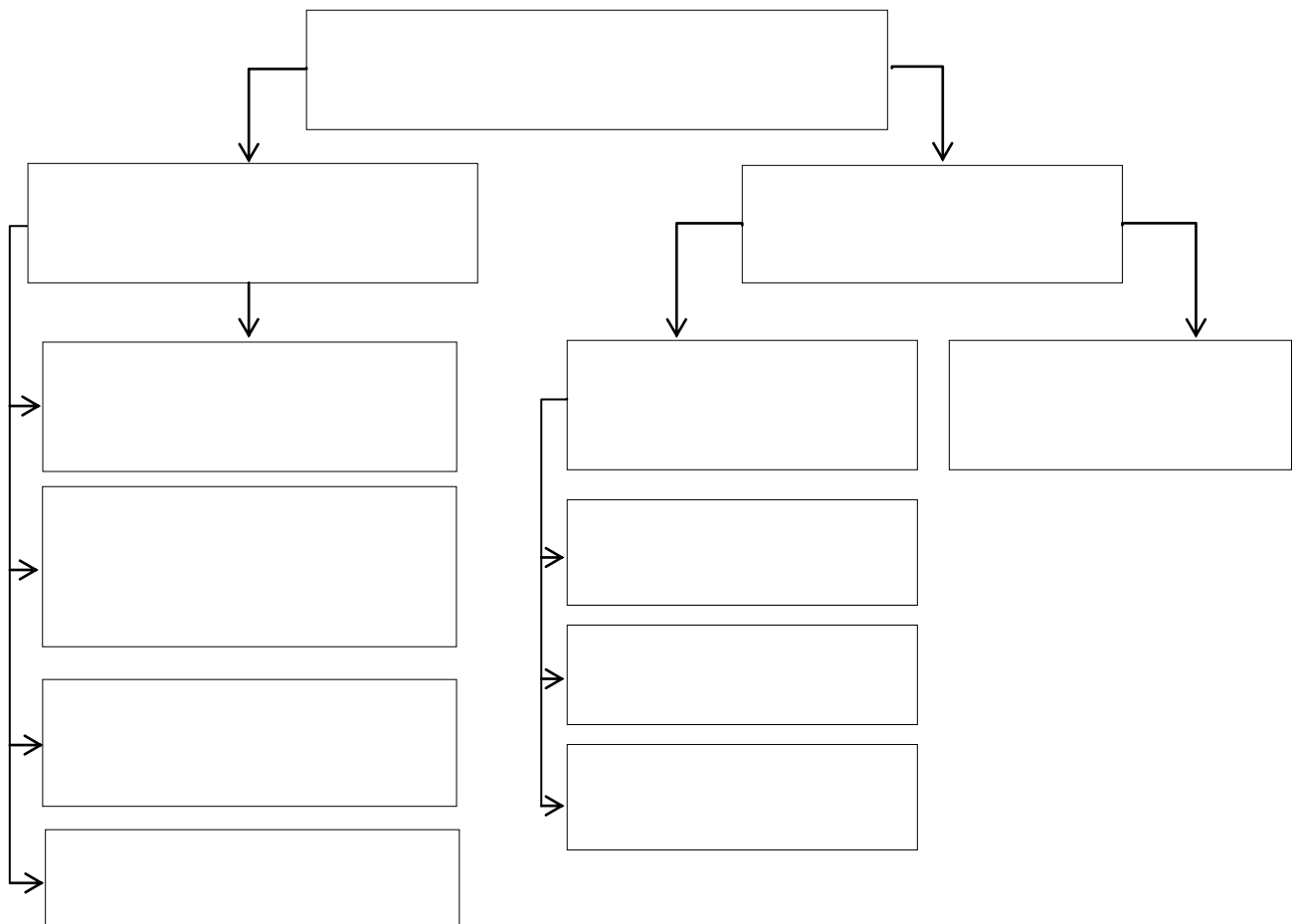

Рис. 2.1. Організаційна структура ФГ «Ярослава»

Ділова діяльність є особливою у професійно-управлінських обов'язках організацій. Від цього в першу чергу залежить своєчасність і повнота фінансового забезпечення діяльності виконавчої влади та розвитку підприємства, а також платіжних зобов'язань держави.

В ФГ «Ярослава» для забезпечення фінансової роботи створений фінансово-економічний відділ, який налічує 8 чоловік (рис. 2.1).

Господарство є платником єдиного податку четвертої групи. ФГ «Ярослава» спеціалізується на вирощуванні зернових, технічних та інших культур. Продукція використовується на внутрішні потреби господарства, а також реалізується через певні канали збуту.

Згідно форми №50-с.-г. «Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств за 2022 рік» найбільшу питому вагу в структурі товарної продукції господарства займають соняшник (35,1%), озима пшениця (32,5%), ріпак озимий (14,2%) та кукурудза на зерно (8,1%).

ФГ «Ярослава» займається бджільництвом та птахівництвом, протягом 2022 року було зібрано 550 ц меду та вироблено 12 ц м'яса птиці.

Проаналізуємо склад і структуру земельних угідь господарства, які є основною складовою забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств (табл. 2.1)

Таблиця 2.1

Динаміка складу земельних угідь ФГ «Ярослава», 2018-2022рр.

Вид земельного угіддя	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	Відношення 2022р. до 2018р.,%
Загальна земельна площа, га	2890,5	3166	3006	2452	2766	96,0
у т.ч. с-г угідь, га	2890,5	3166	3006	2452	2766	96,0
з них рілля, га	2890,5	3166	3006	2452	2766	96,0
Приходиться на 1 робітника, га:						
- с/г угідь	78,1	60,9	57,8	46,3	49,4	63,0
- ріллі	78,1	60,9	57,8	46,3	49,4	63,0

Дані таблиці 2.1 свідчить про те, що загальна земельна площа в 2022 році в порівнянні з 2018 роком зменшилась на 124,5 га або 4 %. Такі зміни пояснюються зменшенням орендованих земель в господарстві.

Розглянемо рисунок 2.2 та проаналізуємо динаміку розміру сільськогосподарських угідь в господарстві.

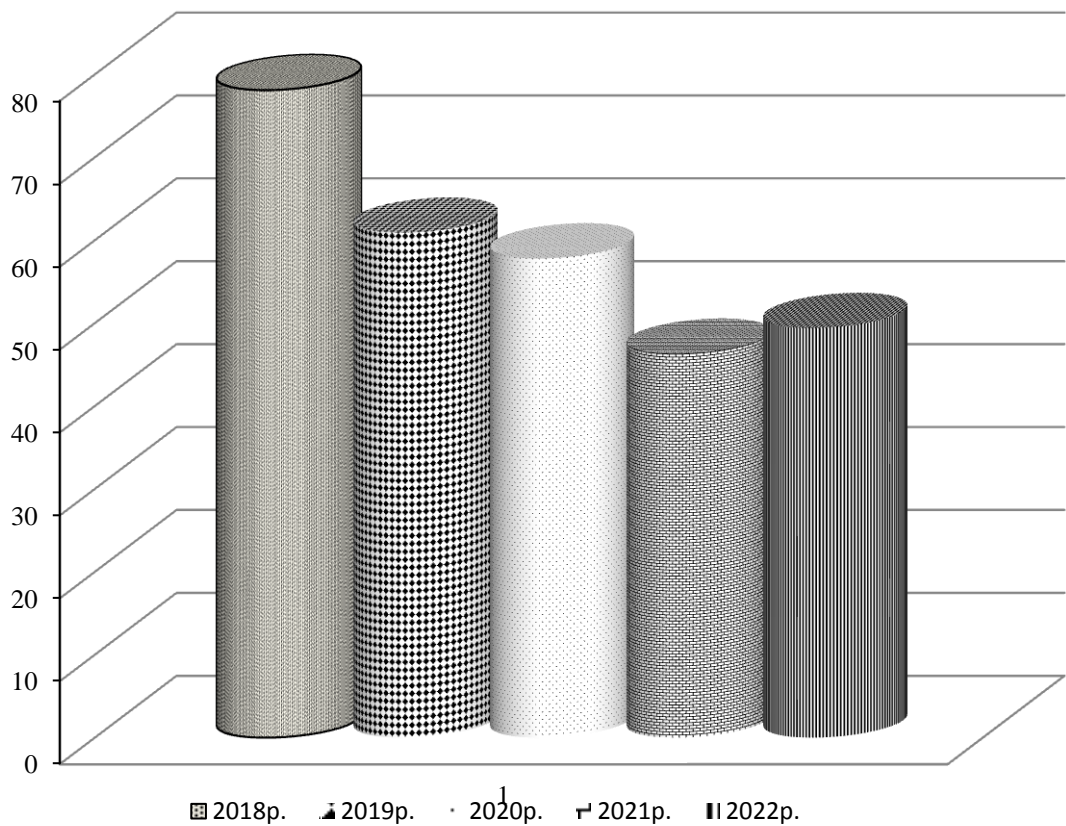

Рис. 2.2. Динаміка розміру сільськогосподарських угідь в ФГ «Ярослава», 2018-2022рр.

Діаграма (рис. 2.2) свідчить, що площа с.-г. угідь господарства у 2019 році значно зросла у порівнянні з 2018 роком, при цьому у 2020 році площа угідь стала менше у порівнянні з 2019 роком. У порівнянні з 2018 роком в 2022 році площа сільськогосподарських угідь ФГ «Ярослава» зменшилась на 124,5 га. З цього робимо висновок, що розмір с/г угідь в господарстві не є стабільною величиною, бо він залежить від кількості орендованих земель.

З даних форми №50-с.-г. «Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств» проаналізуємо склад і структуру товарної продукції підприємства (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Складу та структура товарної продукції ФГ «Ярослава»,
2018-2022рр.

Вид продукції	2018р.		2019р.		2020р.		2021р.		2022р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Зернові та зернобобові	1800,5	47,9	2192	29,4	3452,4	64,9	2502	35,8	3231	47,8
в т. ч. пшениця озима	1584,4	42,2	1673,1	22,4	906,6	17,0	1471,6	21,1	2197,3	32,5
Жито	-	-	2,5	0,0	-	-	-	-	-	-
Гречка	-	-	16,1	0,2	1038,6	19,5	111,9	1,6	155,9	2,3
Кукурудза на зерно	166,8	4,4	85	1,1	458,3	8,6	434,6	6,2	547,6	8,1
Ячмінь озимий	-	-	183	2,5	171,5	3,2	-	-	232,4	3,4
Ячмінь ярий	7,6	0,2	112	1,5	342,8	6,4	192,9	2,8	69,9	1,0
Овес	-	-	31,3	0,4	66,9	1,3	283,9	4,1	-	-
Просо	41,7	1,1	89	1,2	467,7	8,8	7,1	0,1	27,9	0,4
Соняшник	1729,3	46,0	3674,1	49,2	1323,3	24,9	3970,9	56,9	2372,1	35,1
Соя	45,5	1,2	-	-	-	-	-	-	0,4	0,01
Ріпак озимий	-	-	752	10,1	61,8	1,2	71,4	1,0	959,3	14,2
Ріпак ярий	-	-	-	-	-	-	139,5	2,0	-	-
Овочі	34,6	0,9	30	0,4	26,9	0,5	7,8	0,1	-	-
Інша продукція рослинництва	11,1	0,3	102,2	1,4	36,2	0,7	2,5	0,0	7,3	0,1
Всього продукція рослинництва	3621	96,3	6750,3	90,4	4900,6	92,1	6694,1	95,9	6570,1	97,2
Продукція тваринництва	0	0,0	109,3	1,5	16,9	0,3	7,7	0,1	31,1	0,5
Роботи та послуги	137,2	3,7	606	8,1	403	7,6	278,7	4,0	155,1	2,3
Всього по підприємству	3758,2	100,0	7465,6	100,0	5320,5	100,0	6980,5	100,0	6756,3	100

Дані таблиці 2.2 свідчать про те, що ФГ «Ярослава» спеціалізується на продукції рослинництва. Основну частину земельних угідь господарства

протягом аналізованого періоду займають ранні зернові культури та соняшник.

Сприятливі погодні умови з 2020 року по 2021 рік дозволили зібрати значний врожай, що позитивно вплинуло на збільшення виробництва сільськогосподарської продукції. Така ситуація, як у 2018 році знову мала місце у 2020 році. В 2022 році в порівнянні з 2018 роком, показник вартості товарної продукції значно зріс (майже в двічі) і становив 6756,3 тис.грн.

Розглянемо склад товарної продукції ФГ «Ярослава» у 2022 році на діаграмі (рис. 2.3).

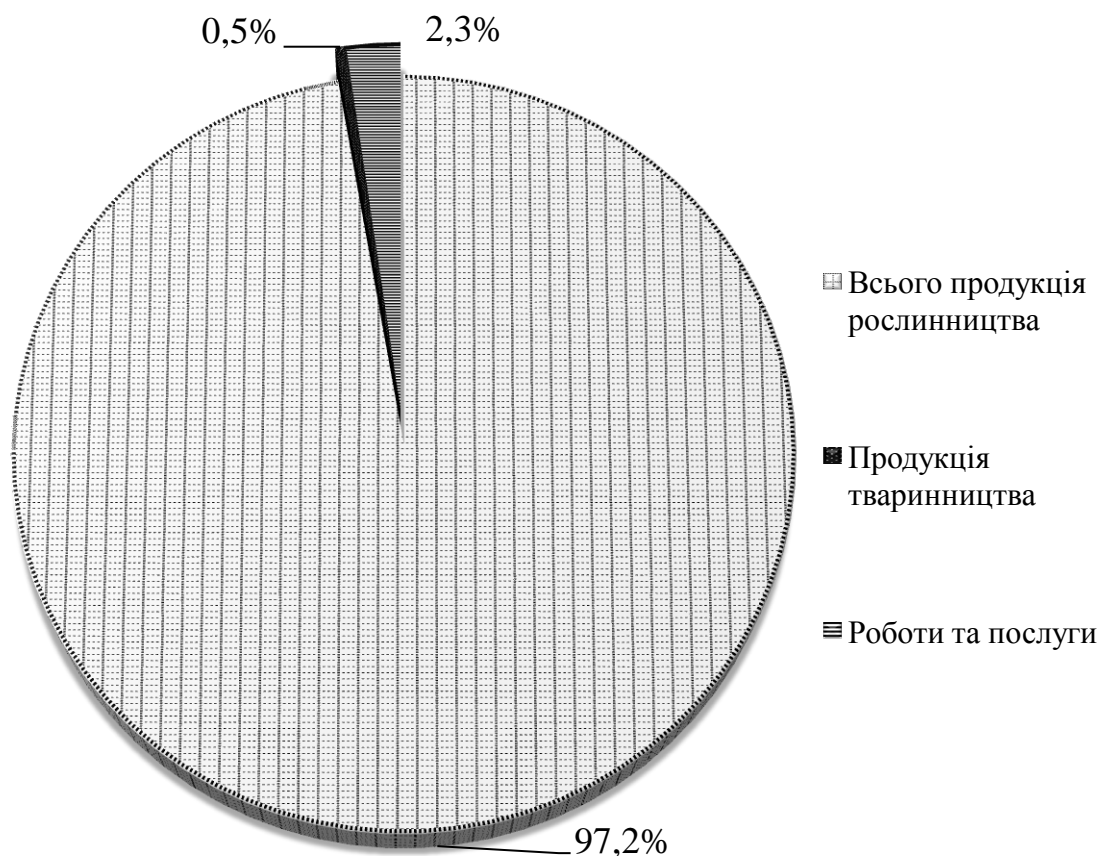

Рис. 2.3. Структура товарної продукції ФГ «Ярослава» у 2022 році.

Діаграма (рис.2.3) свідчить про те, що основну частину товарної продукції у 2022 році займає продукція рослинництва, що становить 97,2%. Це свідчить про те, що підприємство спеціалізується на вирощуванні продукції рослинництва. Тваринництво займає лише 0,5% від загальної кількості товарної продукції.

ФГ «Ярослава» надає роботи та послуги, і як бачимо з даної діаграми це займає 2% складу товарної продукції по господарству в цілому.

За даними таблиці зробимо ранжирований ряд питомої ваги окремих видів продукції ФГ «Ярослава» для визначення рівня спеціалізації.

Робимо розрахунок за формулою:

$$K = 100 : (\sum P_i (2i - 1)) \quad (2.1)$$

де P_i – питома вага i -го виду товарної продукції в загальному її об'єму;

i – порядковий номер окремих видів продукції по їх питомій вазі в ранжируваному ряді.

Таблиця 2.3

Ранжирований ряд питомої ваги окремих видів продукції, %

Рік	1	3	5	7	9	11
2018	47,9	46,0	1,2	0,9	0,3	
2019	49,2	29,4	10,1	1,4	0,4	
2020	64,9	24,9	1,2	0,7	0,5	
2021	56,9	35,8	2,0	1,0	0,1	
2022	47,8	35,1	14,2	0,1	0,01	

$$1) K_{2018p.} = \frac{100}{47,9 \times 1 + 46 \times 3 + 1,2 \times 5 + 0,9 \times 7 + 0,3 \times 9} = 0,50$$

$$2) K_{2019p.} = \frac{100}{49,2 \times 1 + 29,4 \times 3 + 10,1 \times 5 + 1,4 \times 7 + 0,4 \times 9} = 0,50$$

$$3) K_{2020p.} = \frac{100}{64,9 \times 1 + 24,9 \times 3 + 1,2 \times 5 + 0,7 \times 7 + 0,5 \times 9} = 0,65$$

$$4) K_{2021p.} = \frac{100}{56,9 \times 1 + 35,8 \times 3 + 2 \times 5 + 1 \times 7 + 0,1 \times 9} = 0,55$$

$$5) K_{2022p.} = \frac{100}{47,8 \times 1 + 35,1 \times 3 + 14,2 \times 5 + 0,1 \times 7 + 0,01 \times 9} = 0,44$$

Проаналізувавши дані показники, можна зробити такі висновки, що протягом аналізованого періоду господарство мало найвищий рівень спеціалізації в 2020 році.

Використовуючи дані форми №50-сг «Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств», «Баланс» та «Звіт про фінансові результати» проведемо аналіз динаміки основних і оборотних засобів, обчислимо рівень забезпеченості та ефективності їх використання в ФГ «Ярослава» (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4

Динаміка основних і оборотних засобів, рівня забезпеченості та ефективності їх використання в ФГ «Ярослава», 2018-2022рр.

Показник	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	Відношення 2022р. до 2018р.	
						+, -	%
Середньорічна вартість основних фондів, тис.грн.	146,2	1866,0	1896,0	2071,0	2297,5	2151,3	1571,5
Середньорічна вартість оборотних фондів, тис.грн.	1565,9	2327,5	3003,0	3523,0	3745,5	2179,6	239,2
Фондозабезпеченість в розрахунку на 100 га с.-г. угідь, тис.грн.	5,1	58,9	63,1	84,5	83,1	78,0	1642,2
Фондоозброєність праці в розрахунку на 1 середньорічного працівника, тис.грн.	4,0	35,9	36,5	39,1	41,0	37,0	1038,3
Фондовіддача в розрахунку на 100 грн. основних фондів, тис.грн.	3774,9	359,6	167,3	251,8	371,6	-3403,3	9,8
Фондомісткість 100 грн. валової продукції, тис.грн.	2,6	27,8	59,8	39,7	26,9	24,3	1015,7
Вартість оборотних фондів в розрахунку на 100 га с.-г. угідь, тис.грн.	54,2	73,5	99,9	143,7	135,4	81,2	250,0

Дані таблиці 2.4 свідчать про те, що ФГ «Ярослава» при значних територіальних розмірах має тенденцію до значного нарощування потужностей. Середньорічна вартість основних фондів з 2018 року значно зросла. За рахунок інвестиційної діяльності, було придбано нову техніку. В 2022 році в порівнянні з 2018 роком середньорічна вартість основних фондів ФГ «Ярослава» зросла приблизно в 16 разів. У зв'язку з цим фондовіддача за вказаний період значно зменшилась на 90,2%, а фондомісткість зросла на 915,7%. Бо крім зазначеного вище, господарство у 2020 році придбало більш потужну ґрунтообробну техніку.

Характеристика використання трудових ресурсів ФГ «Ярослава» наведена в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка трудових ресурсів та ефективність їх використання в
ФГ «Ярослава», 2018-2022рр.

Показник	2018 р.	2019р	2020р	2021р	20232 р.	Відношення 2022р. до 2018р.	
						+, -	%
Валова продукція в порівняних цінах 2010р., тис.грн.-всього	5518,9	6710,8	3172,6	5213,9	8538,5	3019,6	154,7
в т.ч.в рослинництві	5518,9	5815,5	2041,5	3889,3	7034,5	1515,6	127,5
в тваринництві	-	895,3	1131,1	1324,6	1504,0	1504,0	-
Середньорічна кількість працівників, чол.-всього	37	52	52	53	56	19,0	151,4
в т.ч.в рослинництві	37	45	51	52	54	17,0	145,9
в тваринництві	-	7	1	1	2	2,0	-
Прямі затрати праці, тис. люд.-год.-всього:	149,2	129,1	61,0	98,4	152,5	3,3	102,2
в т.ч.в рослинництві	149,2	111,8	39,3	73,4	125,6	-23,6	84,2
в тваринництві	-	17,2	21,8	25,0	26,9	26,9	-
Річна продуктивність праці, тис.грн.-всього	68,7	76,3	38,0	76,5	111,1	42,4	161,7
в т.ч.в рослинництві	68,7	66,1	24,4	57,1	91,6	22,9	133,2
в тваринництві	-	10,2	13,5	19,4	19,6	19,6	-
Погодинна продуктивність праці, грн.-всього:	190,9	212,0	105,5	212,6	308,7	117,8	161,7
в т.ч.в рослинництві	190,9	183,7	67,9	158,6	254,3	63,4	133,2
в тваринництві	-	28,3	37,6	54,0	54,4	54,4	-

Дані таблиці 2.5 свідчать про те, що протягом аналізованого періоду валова продукція в порівняних цінах збільшилась на 54,7%. У 2022 році спостерігаємо збільшення кількості робітників в порівнянні з 2018 роком на 19 осіб. Зростання загальної кількості працівників відбулось за рахунок збільшення працівників зайнятих як у рослинництві так і в тваринництві.

Основними показниками, що характеризують рівень використання трудових ресурсів, є кількість відпрацьованих людино-годин за рік одним працевдатним, тобто прямі затрати праці, та продуктивність праці як погодинна, так і річна.

Прямі затрати праці збільшились на 2,2%, на таку зміну вплинуло

збільшення чисельності працівників у сфері рослинництва та тваринництва ФГ «Ярослава». У свою чергу погодинна та річна продуктивність праці в господарстві протягом аналізованого періоду збільшились на 61,7% за рахунок збільшення валової продукції.

Проаналізуємо основні показники виробничо-господарської діяльності ФГ «Ярослава» (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6

Основні показники виробничо-господарської діяльності
ФГ «Ярослава», 2018-2022рр.

Показник	2018р	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	Відношення 2022р. до 2018р.	
						+, -	%
Припадає на 100 га с/г угідь, тис.грн.							
- основних фондів	5,1	58,9	63,1	84,5	83,1	78,0	1642,2
- прямих затрат праці	5,2	4,1	2,0	4,0	5,5	0,3	106,8
Вироблено валової продукції в співставних цінах, тис. грн. в розрахунку на:							
- 100 га с/г угідь	190,9	212,0	105,5	212,6	308,7	117,8	161,7
- 1 грн. основних фондів	37,7	3,6	1,7	2,5	3,7	-34,0	9,8
- 1 середньорічного робітника	149,2	129,1	61,0	98,4	152,5	3,3	102,2
Урожайність, ц/га							
- зернових і зернобобових	17,7	23,2	21,2	14,8	23,7	6,0	133,5
- соняшника	9,0	14,2	12,8	10,9	17,4	8,4	194,4
Рівень рентабельності,%	60,4	30,8	10,3	6,3	11,9	-48,5	19,7

Дані таблиці 2.6 свідчать про те, що протягом аналізованого періоду відбулося збільшення потужностей господарства, що позитивно відзначилося на фондозабезпеченості підприємства. У 2022 році на 100 га с/г угідь припадає 83,1 тис.грн. основних засобів виробничого призначення, що вище рівня 2018 року більш ніж у 16,4 рази.

Урожайність провідних культур по господарству коливається по рокам. Так, урожайність зернових та зернобобових культур у 2022 року у порівнянні

з 2018роком збільшилась на 6 ц/га, урожайність соняшника за даний період також збільшилась на 8,4 ц/га. Таким змінам сприяли кліматичні умови. Рівень рентабельності ФГ «Ярослава» тримається позитивного значення, але за досліджуваний період знизився на 48,5%, що становить 80,3%.

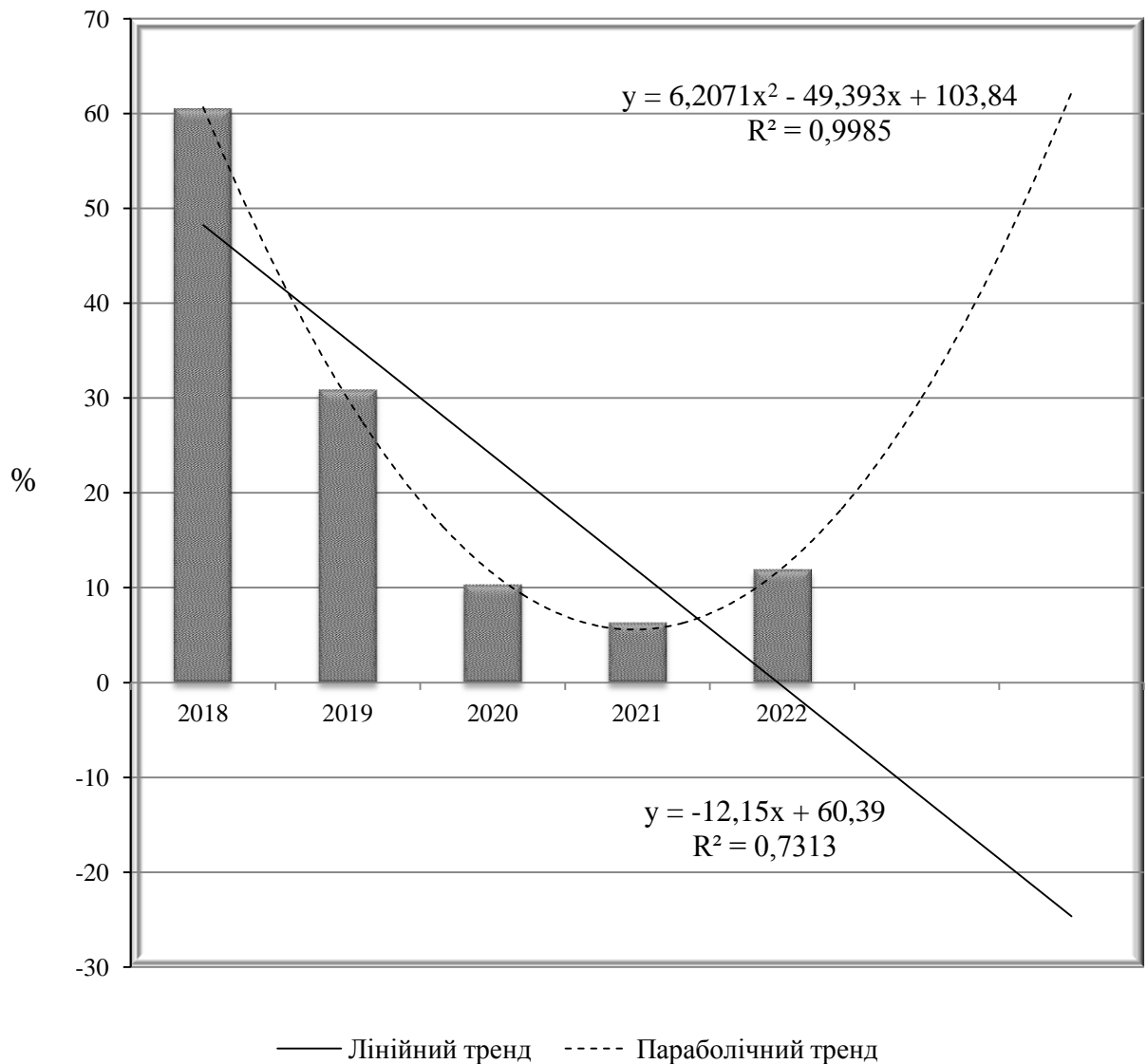

Рис. 2.4. Аналітичне вирівнювання динаміки рентабельності ФГ «Ярослава» за 2018-2022рр.

Загалом тенденція динаміки рентабельності ФГ «Ярослава» характеризується рівнянням прямої і має вигляд:

$$y = -4,4255x + 34,919 \quad (2.2)$$

Коефіцієнт регресії в наведеному рівнянні вказує на те, що середньорічне зменшення рентабельності складає -4,4255 в.п. Але разом з тим коефіцієнт детермінації дорівнює 0,195, що говорить про низький

ступінь довіри до прогнозу складеного за допомогою лінійного тренду (рис. 2.4).

У відповідності до прогнозу зробленого за допомогою лінійного тренду рентабельність у 2024 перетне позначку 0 на осі абсцис, що є негативною ознакою для керівництва ФГ «Ярослава».

Для більш точного відображення тенденції динаміки рентабельності побудували параболічну функцію, рівняння якої має вигляд:

$$y = 2,4596x^2 - 24,102x + 64,434 \quad (2.3)$$

Дане рівняння свідчить про те, що показник рентабельності має середньо початкове зменшення 24,102, але при одночасному збільшенні темпів приросту даного показника на 2,4596 щорічно.

Коефіцієнт детермінації даної рівняння вищий за значення лінійної моделі і становить 0,3758. При такому середньому значенні коефіцієнта детермінації ступінь довіри до рівняння, що описує поведінку рівня рентабельності середній і складає 37,6%, що говорить про низький ступінь довіри до прогнозу.

2.2. Вплив комплексної оцінки фінансового стану господарства на його економічну безпеку

Проведемо аналіз фінансового стану ФГ «Ярослава» за даними форм фінансової звітності «Баланс» та «Звіт про фінансові результати».

Проаналізуємо показники майнового стану ФГ «Ярослава» (таблиця 2.7).

Дані таблиці 2.7 свідчать про те, що частка оборотних виробничих фондів за аналізований період зменшується на 0,11, це є негативним фактом.

Рівень фізичного та морально зносу основних засобів протягом аналізованого періоду збільшився на 0,32 із-за недостатнього оновлення техніки. Частка оборотних виробничих активів має негативну тенденцію зниження протягом усього досліджуваного періоду (на 38,4%).

Таблиця 2.7

Динаміка майнового стану підприємства ФГ «Ярослава»
за 2018-2022рр.

Показник	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення 2022р. від 2018р.	
						+, -	%
Частка оборотних виробничих фондів	0,75	0,75	0,46	0,74	0,64	-0,11	85,13
Частка основних засобів в активах	0,10	0,47	0,32	0,41	0,35	0,25	343,84
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,07	0,22	0,32	0,31	0,39	0,32	569,30
Частка оборотних виробничих активів	0,68	0,40	0,31	0,43	0,42	-0,26	61,64
Коефіцієнт мобільності активів	8,84	1,14	2,09	1,41	1,86	-6,98	21,06

Коефіцієнт мобільності активів в цілому за аналізований період зменшується на 78,9%, що становить 6,98 (рис. 2.5). Це відбувається через зменшення частки обігових коштів в активах. Такі зміни сприяють призупиненню оборотності капіталу, тому їх визначаємо як негативні.

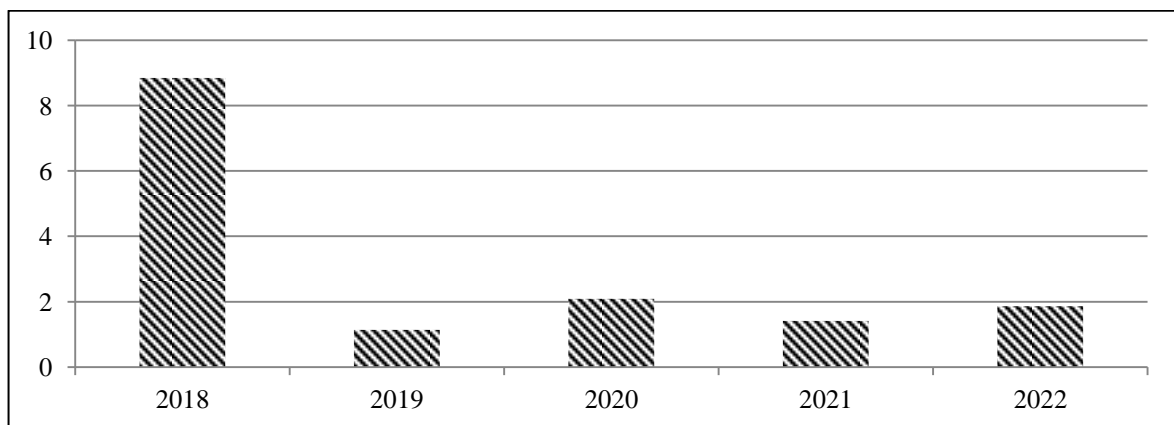

Рис. 2.5. Динаміка коефіцієнту мобільності активів ФГ «Ярослава», 2018- 2022рр.

Отже, в цілому, майновий стан ФГ «Ярослава» можна визнати задовільним, оскільки підприємство намагається збільшувати кошти в активах та активно оновлювати основні засоби, але необхідно як найефективніше використовувати наявні фінансові ресурси, прискорювати оборотність та погашення дебіторської заборгованості.

Проаналізуємо показники ділової активності господарства (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Динаміка показників ділової активності ФГ «Ярослава» за 2018 – 2022рр.

Показник	2018р	2019р	2020р	2021р	2022р	Відхилення 2022р. до 2018р.	
						+, –	%
Оборотність активів (ресурсовіддача, коефіцієнт трансформації)	1,7	1,7	1,0	1,2	1,1	-0,6	63,8
Фондовіддача	16,4	3,7	3,0	2,9	3,0	-13,4	18,6
Коефіцієнт оборотності обігових коштів	1,9	3,2	1,4	2,1	1,6	-0,2	88,1
Період одного обороту обігових коштів (днів)	194	111	250	173	221	26	113,5
Коефіцієнт оборотності запасів (оборотів)	1,5	2,7	2,0	2,1	2,2	0,7	147,3
Період одного обороту запасів (днів)	243	133	184	171	165	-78	67,9
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (оборотів)	8	18	42	42	43	35,2	568,7
Період погашення дебіторської заборгованості (днів)	48	20	9	9	8	-40	16,6
Коефіцієнт оборотності готової продукції (оборотів)	-	162	3	10	5	5,0	-
Період погашення кредиторської заборгованості (днів)	5	16	4	6	5	0,0	100,0
Період операційного циклу (днів)	291	133	192	180	173	-118	59,5
Період фінансового циклу(днів)	8	117	188	174	168	160	2100,0
Коефіцієнт оборотності власного капіталу (оборотність)	2,62	2,56	1,63	1,95	1,58	-1,0	60,3

Інформація в таблиці 2.8 свідчить про те, що кількість активів в обороті зменшується, що вважається негативним знаком. Зменшення відбулося на 36,2%, що свідчить про зменшення загальної виручки, отриманої від реалізації продукції в розрахунку на грошову одиницю. Протягом аналізованого періоду часу з 2018/2022 рр. ми відзначаємо зміни в сумі заборгованості.

На кінець періоду, що розглядається, середня кількість оборотів дебіторської заборгованості становить 43, що свідчить про те, що виручка

перевищує середню суму отриманих грошей у кілька разів, це є позитивним знаком (рис. 2.6). Крім того, у 2022 році термін погашення заборгованості зменшився на 40 днів порівняно з 2019 роком, це становило зростання на 8 днів, що є позитивним.

Дані таблиці 2.8 свідчать про те, що оборотність активів зменшується, що є негативним показником. Зменшення відбулось на 36,2%, це свідчить про те, що кількість отриманої чистої виручки від реалізації продукції на одиницю коштів зменшилась.

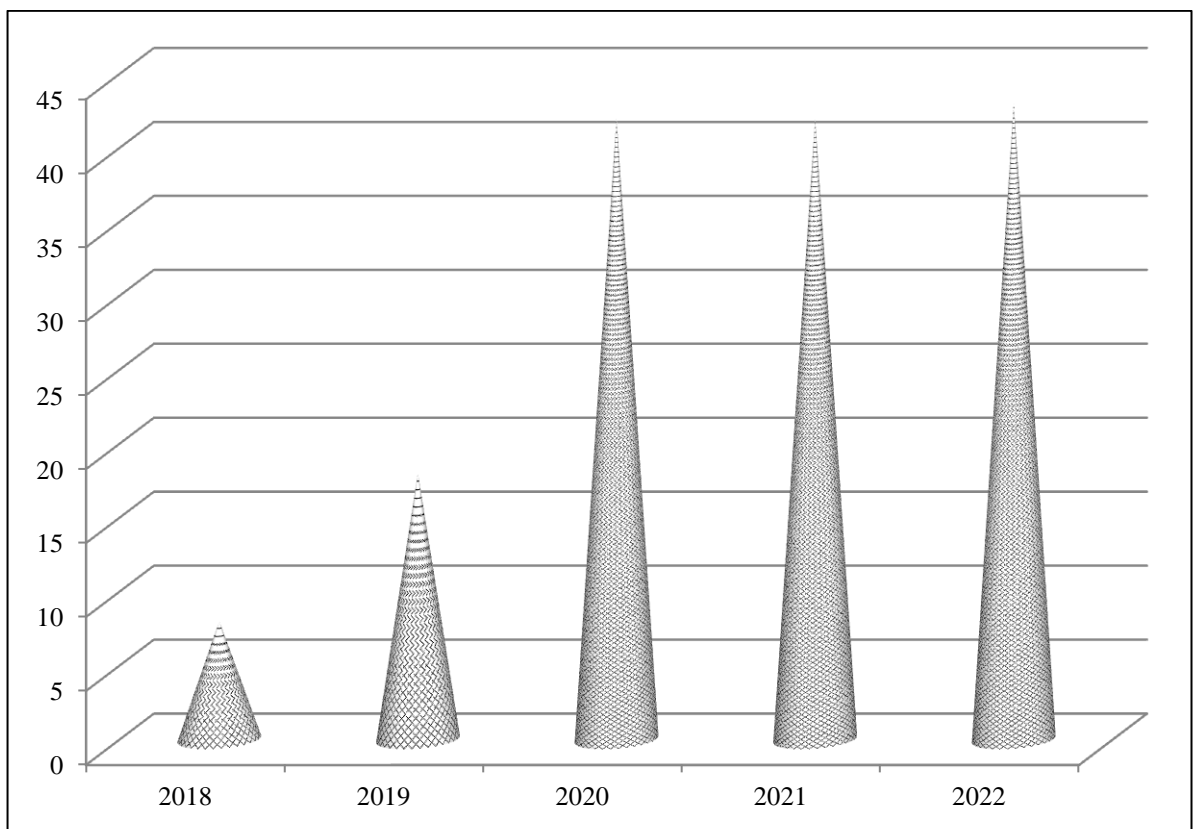

Рис. 2.6. Динаміка коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості ФГ «Ярослава», 2018 – 2022 рр.

Період операційного циклу протягом аналізованого періоду зменшився на 118 днів, що є позитивним показником для ФГ «Ярослава». Це свідчить про те, що тривалість перетворення придбаних матеріальних ресурсів на грошові кошти зменшується (рис. 2.7).

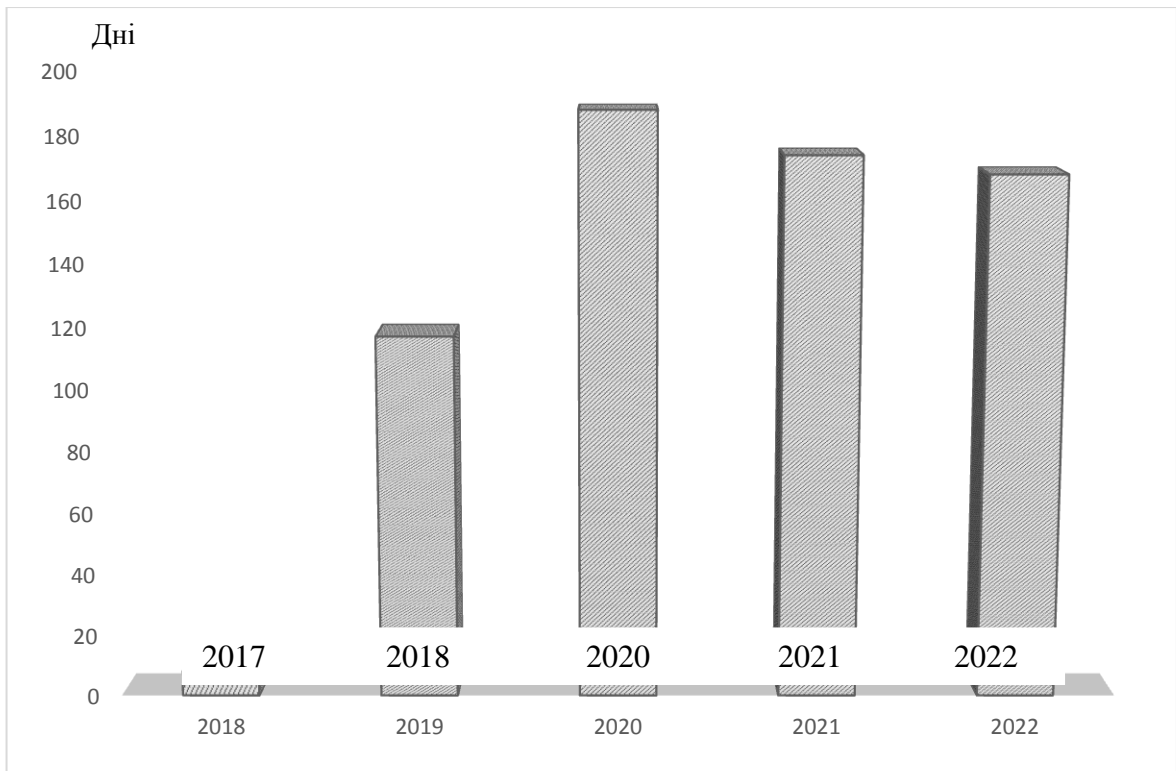

Рис. 2.7. Динаміка періоду операційного циклу ФГ «Ярослава» за 2018-2022рр.

Період фінансового циклу збільшився на 160 днів, а коефіцієнт оборотності власного капіталу зменшився на 39,7%. Це є несприятливим показником для господарства.

Отже, в цілому, всі показники оборотності за 2018- 2022рр. зазнали негативних змін. Тобто ділова активність підприємства була низькою. Причому найбільші темпи погіршення оборотності відбулись у 2020р., що не дає можливість говорити про подальші перспективи зростання ділової активності підприємства. Проаналізуємо показники рентабельності підприємства (таблиця 2.9).

Дані таблиці 2.9 свідчать про те, що за період 2018 – 2022рр. діяльність підприємства була рентабельною. Рентабельність власного капіталу найбільше значення мала у 2018 році 0,956 і була дуже високою, але у 2022 році зменшилась на 0,79 і стала низькою – 0,161, причинами такої зміни стали: велике зростання власного капіталу і зниження чистого прибутку.

Таблиця 2.9

Динаміка показників рентабельності ФГ «Ярослава» за 2018-2022рр.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення 2022 від 2018	
						+, -	%
Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності, %	69,7	45,4	19,9	26,0	17,4	-52,30	24,9
Коефіцієнт рентабельності капіталу(активів) за чистим прибутком,	0,606	0,335	0,063	0,058	0,109	-0,50	17,9
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,956	0,497	0,106	0,092	0,161	-0,79	16,8
Коефіцієнт рентабельності виробничих фондів	0,779	0,386	0,099	0,068	0,142	-0,64	18,2
Коефіцієнт рентабельності реалізованої продукції за прибутком від реалізації	0,317	0,308	0,254	0,171	0,045	-0,27	14,2
Коефіцієнт рентабельності реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності	0,419	0,263	0,204	0,213	0,164	-0,26	39,1
Коефіцієнт рентабельності реалізованої продукції за чистим прибутком	0,365	0,194	0,065	0,047	0,102	-0,26	27,9
Коефіцієнт реінвестування	1,05	2,01	9,47	10,91	6,19	5,14	589,5
Період окупності капіталу, років	1,6	3,0	15,9	17,4	9,2	7,60	575,0
Період окупності власного капіталу, років	1,0	2,0	9,5	10,9	6,2	5,20	620,0

Рентабельність активів за чистим прибутком змінюється протягом аналізованого періоду, тобто значно знижується на 0,5, а у 2021 році в порівнянні з 2018 та 2019 роками збільшується і досягає значення 0,335, тобто в цілому за період відбулись позитивні зміни і найбільший темп їх мав місце в 2021 році. Необхідно звернути увагу на те, що вартість активів також зросла, що і стримує зростання рентабельності.

Період окупності капіталу збільшився на 7,6, що є негативним явищем. На такі зміни вплинуло збільшення активів підприємства та зменшення чистого прибутку.

Таким чином, всі показники рентабельності зазнали негативних змін, особливо за останній рік, причому як у кількісному так і в якісному відношенні, і за останній рік можуть бути визнані достатньо низькими.

Проаналізуємо показники фінансової стійкості підприємства (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Показники фінансової стійкості ФГ «Ярослава»
за 2018-2022рр.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	Відношення 2022 до 2018	
						+, -	%
Власні обігові кошти, тис.грн.	1202,90	896,00	1486,00	1219,00	2053,00	850,10	170,7
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,59	0,39	0,40	0,36	0,50	-0,09	84,7
Маневреність робочого капіталу	1,27	1,93	1,15	2,04	1,29	0,03	101,6
Маневреність власних обігових коштів	0,001	0,117	0,004	0,002	0,002	0,00	200,0
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами	0,79	0,50	0,42	0,38	0,52	-0,27	65,8
Коефіцієнт покриття запасів	0,93	0,55	0,54	0,71	0,77	-0,16	82,8
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,63	0,67	0,60	0,63	0,67	0,04	106,3
Коефіцієнт фінансової залежності	1,58	1,48	1,68	1,59	1,49	-0,09	94,3
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,84	0,31	0,46	0,34	0,48	-0,36	57,1
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,36	0,33	0,40	0,37	0,33	-0,04	91,7
Коефіцієнт фінансової стабільності(коефіцієнт фінансування)	1,74	2,06	1,47	1,68	2,05	0,31	117,8

Дані таблиці 2.10 свідчать про те, що власні обігові кошти протягом аналізованого періоду збільшились на 70,67%, що свідчить про здатність господарства платити та можливість розширювати діяльність.

Коефіцієнт фінансової залежності зменшився на 0,09, але це не вплинуло на залежність господарства від позикового капіталу. В 2022 році коефіцієнт фінансової залежності становив 1,49, що є нижче нормативного значення 2, та є позитивним показником для господарства (рис. 2.8).

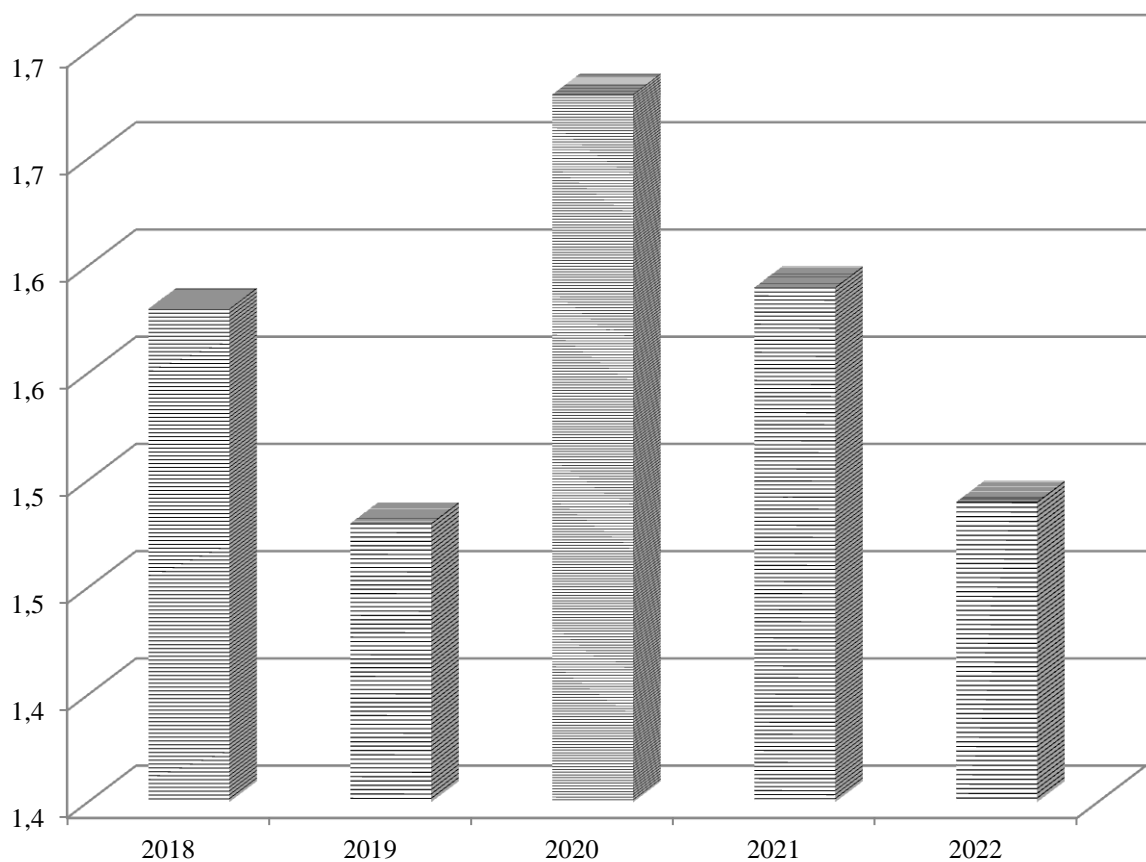

Рис. 2.8. Динаміка коефіцієнту фінансової залежності ФГ «Ярослава», 2018-2022рр.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу протягом 2018 – 2019рр. вказує на те, що маневреність власного капіталу мала лише додатні значення через присутність власного оборотного капіталу. Причиною такого позитивного показника є утримання ФГ «Ярослава» власного оборотного капіталу за рахунок зростання власного капіталу і його частки в структурі

балансу, що обумовлюється зростанням нерозподіленого прибутку. При цьому коефіцієнт за досліджуваний період зменшився на 42,9%.

Коефіцієнт фінансової стабільності свідчить про те, що господарство має фінансову стійкість, так як коефіцієнт 2,05 більше нормативного значення. Загалом ФГ «Ярослава» є фінансово стійким господарством.

Проаналізуємо показники ліквідності ФГ «Ярослава» (таблиця 2.11).

Таблиця 2.11

Динаміка показників ліквідності ФГ «Ярослава» за 2018 – 2022рр.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення	
						+, –	%
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	2,47	1,63	1,67	1,57	1,98	-0,49	80,2
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,61	0,38	0,06	0,08	0,09	-0,52	14,8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,002	0,074	0,003	0,001	0,002	0,00	100,0
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	2,26	5,36	1,22	0,45	0,35	-1,91	15,5

Інформація в таблиці 2.11 вказує на те, що коефіцієнт поточної ліквідності вищий за типове значення. Це говорить про наявність оборотних коштів для погашення боргів протягом року. Одиниця вимірювання швидкої ліквідності за досліджуваний період зменшилася на 0,52, що вважається негативним знаком.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності залишився незмінним, це пов'язано з тим, що господарство не вносило готівку на банківський рахунок для своєчасної оплати товарів, послуг та праці.

Відсоток короткострокової заборгованості та кредитів за аналізований період знизився на 84,5%, однак цей показник все ще менший за типове значення і становить 0,35, а наближається до рекомендованого значення 1,0 (рис. 2.9).

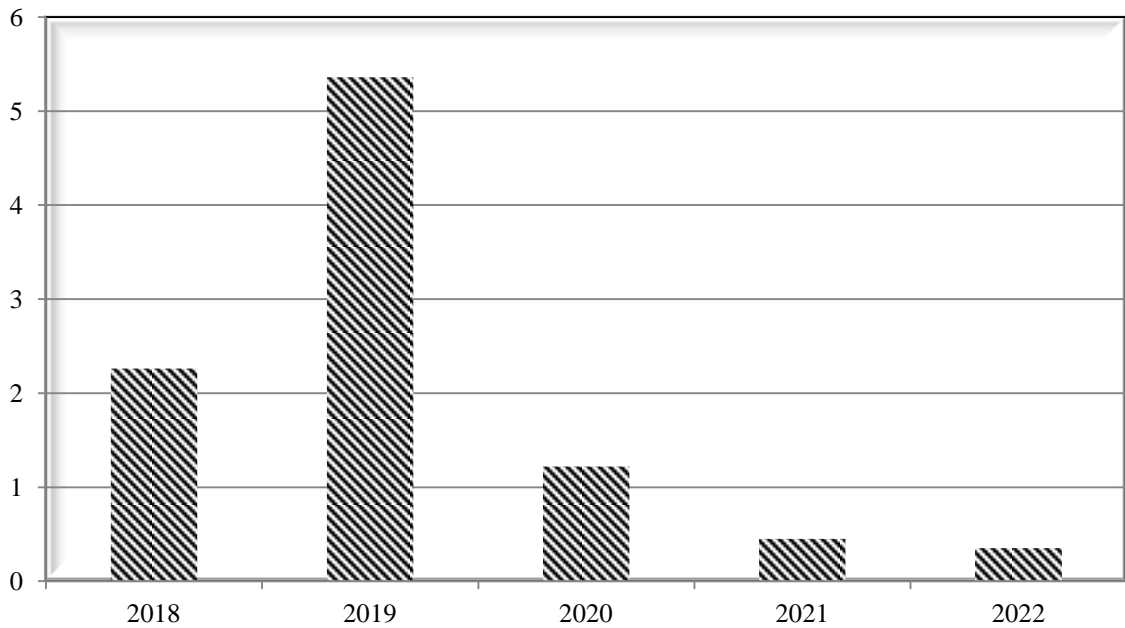

Рис. 2.9. Динаміка співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованостей ФГ «Ярослава», 2018-2022рр.

Цей показник свідчить про здатність розрахуватися з кредиторами за рахунок дебіторів протягом 1 року. Такі зміни відбулися за рахунок збільшення дебіторської заборгованості над кредиторською.

2.3. Забезпечення фінансових ресурсів господарства для його економічної безпеки

Щоб зрозуміти фінансові зобов'язання Ярослави ФГ, важливо розуміти фінансові ресурси компанії, їх наявність є вирішальною для продовження виробничого процесу. Обговоримо склад фінансових ресурсів ФГ «Ярослава» (табл. 2.12). Інформація в таблиці 2.12 свідчить про те, що протягом періоду часу, який розглядається з 2018 по 2022 рік, компанія має власні гроші, тобто фінансові ресурси компанії структуровані навколо власних джерел фінансування, цих джерел більше, ніж залучених (рис. 2.10).

Таблиця 2.12

Структура фінансових ресурсів ФГ «Ярослава» з 2018-2022рр.

Показник	2018		2019		2020		2021		2022	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Власні кошти	1432,6	86,6	2915,0	97,4	3259,0	88,3	3588,0	77,6	4279,0	81,3
Залучені кошти	220,8	13,4	78,0	2,6	432,0	11,7	1036,0	22,4	987,0	18,7
Всього	1653,4	100,0	2993,0	100,0	3691,0	100,0	4624,0	100,0	5266,0	100,0

В 2022 році їх частка становить 81,3%, а отже це свідчить про те, що підприємство не має підвищену потребу у залученні додаткових фінансових ресурсів.

Дана діаграма (рис. 2.10) свідчить про те, що підприємство має високу частку власних фінансових ресурсів, що є позитивним фактором.

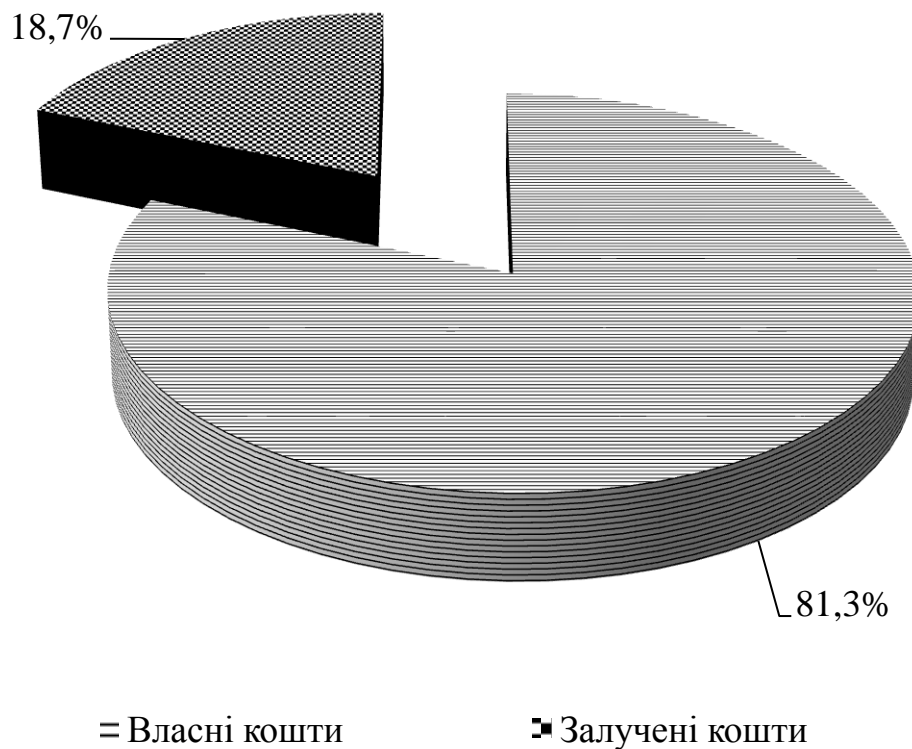

Рис. 2.10 Структура фінансових ресурсів ФГ «Ярослава» у 2022 році

Основними постачальниками запозичених джерел фінансових ресурсів для аграрних підприємств є:

- комерційні банки та інші установи, які надають кредити у грошовій формі;
- постачальники продукції;
- фондовий ринок;
- інші джерела.

Таким чином, якщо ФГ «Ярослава» буде залучати позикові кошти, воно матиме більш високий фінансовий потенціал свого розвитку за рахунок формування додаткового обсягу активів і підвищення ефективності господарської діяльності, але при цьому існує визначений фінансовий ризик і загроза банкрутства, яка зростатиме за мірою збільшення питомої частки запозичених засобів у загальній сумі джерел.

Основною характеристикою загальної ліквідності підприємства є формальне перевищення поточних активів над короткостроковими зобов'язаннями. Таблиця 2.13 ілюструє еволюцію поточної структури боргу.

Таблиця 2.13

Динаміка структури поточних зобов'язань ФГ «Ярослава»

за 2018-2022рр.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
Поточні зобов'язання всього, %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
У т.ч.					
короткострокові кредити банків, %	0,0	0,0	14,9	31,2	25,6
поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, %	0,0	66,5	25,8	15,4	8,6
кредиторська заборгованість, %	26,8	5,5	4,7	17,5	21,7

Аналіз складових поточної заборгованості показує, що за останні 5 років спостерігається зростання боргу. Порівняно з 2018 та 2022 роками відсоток кредиторської заборгованості зменшився з 26,8 до 21,7, а відсоток короткострокових кредитів у загальній кількості поточних зобов'язань зріс на 25,6, що свідчить про зміну способу розрахунку витрачання коштів до

більш прямого методу витрачання коштів. У свою чергу, відсоток поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями збільшився на 8,6, і в той же час заборгованість зменшилася за останні 3 роки.

Визначимо вартість позикових ресурсів ФГ «Ярослава». Розрахунки проводимо по середній зваженій.

Припустимо, що ФГ «Ярослава» отримало позики у трьох банках на різні суми та відсоткові річні ставки за них. У Першому Українському Міжнародному Банку підприємство отримало позику в розмірі 50000 грн. під 22% річних, в ПАТ "КРЕДОБАНК" – 20000 грн. під 20% річних та у ПриватБанку – 25000 грн. під 10% річних.

Розрахуємо вартість капіталу, використовуючи методику середньої зваженої:

- 1) $50000 \times 0,22 = 11000$ (грн.) – вартість позики у ПУМБ.
- 2) $20000 \times 0,2 = 4000$ (грн.) – вартість позики в ПАТ "КРЕДОБАНК".
- 3) $25000 \times 0,1 = 2500$ (грн.) – вартість позики у ПриватБанк.
- 4) Середньозважена ставка кредиту:

$$\frac{11000 + 4000 + 2500}{95000} \times 100 = 18,4 \text{ (\%)}$$
- 5) Вартість капіталу:

$$95000 \times 0,184 = 17480 \text{ (грн.)}$$

Виходячи з даних розрахунків бачимо, що середньозважена відсоткова ставка за трьома позиками становить 18,4%. В свою чергу загальна відсоткова ставка НБУ по кредиту в національній валюті складає 17,8% річних. Цей показник менше за отриманий середньозважений відсоток на 0,6%, що вказує на переплату за трьома кредитами.

У таблиці 2.14 розкрито фактори, які впливають на рівень забезпечення сільськогосподарських підприємств фінансовими ресурсами.

Таблиця 2.14

Фактори які впливають на рівень забезпечення сільськогосподарських підприємств фінансовими ресурсами

Фактори, що впливають на збільшення рівня забезпеченості	Фактори, що впливають на зменшення рівня забезпеченості
Збут необоротних активів	Погашення короткострокових позик
Збільшення дебіторської заборгованості	Збільшення готівкових виплат
Збільшення ліквідних активів (товарів, робіт та послуг)	Скорочення дебіторської заборгованості
Надання позик та кредитів	Податки на дохід від дооцінки активів
Збільшення обсягів виручки	Повернення наданих позик та кредитів
Збільшення доходу. Повернені позики повертаються.	Збільшення короткострокового фінансування інвестиції в безнадійні борги, заборгованості і сумнівні заборгованості
Надання коштів на розрахункових та депозитних рахунках	Інфляція

Як наслідок, фінансування сільськогосподарських підприємств залежить від багатьох факторів як економічного, так і організаційного характеру та має мати цільове призначення:

- забезпечення достатньої ліквідності оборотних активів, оскільки від цього залежить спроможність підприємства за фінансовими зобов'язаннями.
- запобігання максимально можливим втратам фінансових ресурсів під час використання цих ресурсів в умовах інфляції.
- забезпечення ефективного розподілу фінансових ресурсів між різними сферами їх функціонування за рахунок зменшення питомої ваги неякісних накладних у сфері обігу.

Для визначення забезпеченості сільськогосподарських підприємств фінансовими ресурсами не можна обмежуватися балансовими даними, виходячи із яких розраховуються традиційні коефіцієнти. Забезпеченість сільськогосподарських підприємств фінансовими ресурсами вимагає відповіді на запитання, які реальні можливості підприємства погасити короткострокові зобов'язання і одночасно продовжити безперіодичну діяльність. Іншими словами, скільки реально коштують фінансові ресурси,

які рахуються на балансі підприємства, яка їх реальна ліквідність; скільки дебіторської заборгованості що рахується на балансі, дійсно перетвориться у грошові засоби, які можуть бути спрямовані на погашення боргів; при необхідності продажу частини готової продукції – яка дійсна (а не за балансовою оцінкою) сума грошових засобів може бути отримана від цього продажу. І нарешті, чи вистачить запасів які залишилися за вартістю, у матеріально-речовому складі для продовження роботи після погашення боргів [6].

Висновки за другим розділом

1. ФС "Ярослава" має високу спеціалізацію. Є економіка платником єдиного податку четвертої групи, а це сільськогосподарські товаровиробники - юридичні особи, самостійні за організаційно-правовою ознакою, у яких частка сільськогосподарського товаровиробника, відзвітована за попередній рік, дорівнює або перевищує 75%. , що становить 97,2%, свідчить про те, що корпорація спеціалізується на вирощуванні видів рослин. Тваринництво становить 0,5% від загальної кількості комерційно доступної продукції. Продукція засвоюється на фермі, а також має певний спосіб реалізації. У 2019-2022 роках відбулося збільшення розміру ферми, що виграло для компанії, збільшивши її забезпеченість капіталом. У 2022 році за кожні 100 гектарів сільськогосподарських угідь платитимуть у гривні. Із загальної суми постійна собівартість продукції більш ніж у 16,4 рази перевищує поточний рівень.

2. Частка основних засобів в активах підприємства на період з 2020 по 2012 рік зменшилась на 0,12, такі зміни відбулись в основному за рахунок збільшення активів господарства. Рівень фізичного та морально зносу основних засобів протягом аналізованого періоду за 2019-2022 рр. збільшився на 0,32 із-за недостатнього оновлення техніки. Майновий стан ФГ «Ярослава» можна визнати задовільним, оскільки підприємство

намагається збільшувати кошти в активах та активно оновлювати основні засоби.

За оцінюваний період рентабельність інвестицій знизилася на 81,4%, що свідчить про неефективне використання методів праці у ФГ «Ярослава». Частота чергувань платежів зростає, що свідчить про те, що час, необхідний для отримання платежів від боржників, скорочується. На кінець звітного періоду відношення грошових потоків до дебіторської заборгованості становить 43. Період, протягом якого відбувається операційний цикл, зменшився на 118 днів, що означає, що тривалість перетворення придбаних ресурсів у грошові кошти зменшується. Усі показники економічного обороту за 2019-2022 роки зазнали негативних змін. Крім того, найгіршими були показники всього 2020 року.

За 2019-2022 рр. діяльність підприємства була рентабельною. Рентабельність власного капіталу у 2022 році зменшилась на 0,79 і стала низькою – 0,161, причинами такої зміни стали: велике зростання власного капіталу і зниження чистого прибутку. Період окупності капіталу збільшився на 7,6, на такі зміни вплинуло збільшення активів підприємства та зменшення чистого прибутку. Показники рентабельності зазнали негативних змін, особливо за 2022 рік.

3. ФГ «Ярослава» протягом аналізованого періоду з 2019 року по 2022 рік переважно оперує власними коштами. У 2022 році їх частка становить 81,3%, а отже це свідчить про те, що підприємство покриває свої потреби за рахунок власних ресурсів.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В КОНТЕКСТІ ЙОГО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

3.1. Напрями удосконалення фінансового забезпечення фермерських господарств для забезпечення його економічної безпеки

Основною проблемою фінансової підтримки аграріїв на даному етапі є відсутність відповідного для вітчизняних економічних умов механізму комплексного використання традиційних і нетрадиційних фінансових ресурсів. Вітчизняний уряд наголошує на пріоритеті малих сільськогосподарських підприємств і наголошує на збільшенні фінансової підтримки малих сільськогосподарських підприємств. Проте через низку проблем держава не може принципово змінити цю ситуацію, жертвуючи бюджетними коштами (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Проблеми фінансового забезпечення фермерських господарств та шляхи їх подолання

Проблеми	Шляхи вирішення
Недостатня державна фінансова підтримка	Перегляд розробки діючих та нових цільових програм державної фінансової підтримки та критеріїв претендентів з урахуванням регіональних особливостей, галузевої приналежності та інноваційної діяльності малих сільськогосподарських підприємств.
Низький рівень розвитку страхового захисту	Держава надає адміністративну, організаційну та фінансову допомогу для підтримки агрострахування фермерських господарств, які використовують у своїй діяльності результати сучасних технологій і процесів, що сприятиме покращенню фінансових результатів їх роботи.
Відсутність дієвого механізму іпотечного кредитування	Створити спеціалізоване національне агентство з управління та нагляду за ринком земель сільськогосподарського призначення, робота якого має відбуватися у прозорий, доступний та зручний механізм.
Низький рівень розвитку сільської кредитної кооперації в Україні	Побудувати систему сільського кредитного кооперативу, подібну до західної класичної системи, яка побудована за принципом «знизу вгору» і поділена на три рівні, кожен з яких виконує свої обов'язки та надає послуги та умови для кредитування суб'єктів малого аграрного підприємництва.

Ще одним способом посилення фінансової підтримки фермерських господарств є укладення форвардних контрактів, які б дозволили безпроцентно поповнювати власні фінансові ресурси. Перевагами форвардних контрактів для фермерських господарств є: отримання фінансових ресурсів на критичних етапах виробництва, наявність високих цін на продукцію та її гарантований дохід, спосіб страхування ціни. У результаті малі сільськогосподарські організації мають можливість планувати майбутнє та оцінювати поточну суму готовності, вони отримують або сплачують, незважаючи на які зміни на ринку. [32].

Таким чином, на сучасному етапі розвитку аграрної економіки стала очевидною необхідність створення великої мережі кредиторів для фермерів для уніфікації обліку фінансових ресурсів у сільській місцевості. По всій планеті використовується система кооперативного кредитування, щоб сприяти розвитку малого та середнього бізнесу в сільській місцевості. Як внаслідок, для вирішення питань класичної фінансової підтримки фермерства необхідно створити систему наразок сільського кредитного кооперативу в кількох етапах, яка діятиме за принципом «знизу вгору» і матиме тривалість трьох рівнів. Кожен рівень буде схожий на крем. І перша складова задуманої системи – це сільські кредитні спілки.

Сьогодні кредитні кооперативи складаються з кредитних спілок, які, однак, не мають можливості легально кредитувати підприємство. Як завдяки, необхідно створити систему сільської кредитної кооперації, що враховує вітчизняну практику [31].

Сільські кредитні кооперативи - це організації, які є самоврядними та контролюють свою діяльність, права та обов'язки членів, які відрізняються за такими ознаками: внесення вкладів, отримання позик, участь у діяльності кооперативу. Однак у сільському кредитному кооперативі використовують інший підхід до членства та розмір внеску на душу населення, який називають неокласичним або класичним.

Створення сільського кредитного кооперативу складається з низки системних і наступних кроків, основною складовою яких є розробка кредитно-ощадної політики. Основною проблемою при розробці депозитної політики сільського кредитного кооперативу є відсоткова ставка за вкладками, яка, як правило, різна для різних видів і розмірів вкладів. Що застосовується кредитної політики, то її основною складовою є ціна кредиту, процес її створення в кожному окремому кооперативі залежить від попиту на кредитні ресурси та поточного стану місцевого кредитного ринку, але базується на собівартості [46].

На процентні ставки за кредитами в сільському кредитному кооперативі впливатиме кілька факторів (інфляція, облікова ставка НБУ, вартість залучення коштів, зовнішні небезпеки, розмір власного капіталу тощо), тому процентна ставка буде відрізнятися від інших кредитів, особливо на етапі запуску кооперативу. Відповідно до кооперативних принципів запропонована формула розрахунку відсоткової ставки сільських кредитних позик така:

$$P = \left(\frac{OB + BZK}{K} \right) \times 100 + P_i + M, \quad (3.1)$$

де P – величина базової процентної ставки, %;

OB – розмір операційних витрат за попередній період, грн;

BZK – розмір витрат на залучення капіталу, грн;

K – розмір власного капіталу, грн;

P_i – рівень інфляції, %;

M – величина маржі, яка стягується для поповнення власного капіталу (1–3 %).

Запропонована формула демонструє взаємозв'язок між розміром власного капіталу та первинною процентною ставкою сільської кредитної кооперації. Це означає, що члени кооперативу захочуть знати його зусилля, як наслідок, вони матимуть доступ до нижчих кредитних ставок.

Основою фінансової діяльності сільського кредитного кооперативу є поєднання різних джерел фінансування. Таким чином, учасниками

сільського кредитного кооперативу стають сільські жителі та малі сільськогосподарські підприємства за умови сплати пайових, додаткових, початкових та членських внесків, які становлять весь бюджет кооперативу. Сьогодні прогрес розвитку сільської кредитної кооперації не супроводжується логічним прогресом чи напрямком. Як правило, в державі здійснюються деякі ініціативи щодо сприяння розвитку сільських кредитних кооперативів, але ці ініціативи не є систематичними чи програмованими, вони часто не підкріплені фінансовим поясненням їх необхідності. Усе це зумовлює необхідність створення механізму розвитку та діяльності сільської кредитної кооперації (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Організаційно-економічний механізм діяльності сільського кредитного кооперативу

Показано, що для створення системи сільської кредитної кооперації необхідно виконати наступні вимоги: прийняти нове законодавство щодо створення та регулювання відносин у сільській кредитній кооперації, розробити національну концепцію (програму) та регіональні програми.

сприяти розвитку сільської кредитної кооперації на перспективу.

Показано, що для створення системи сільської кредитної кооперації необхідно виконати наступні вимоги: прийняти нове законодавство щодо створення та регулювання відносин у сільській кредитній кооперації, розробити національну концепцію (програму) та регіональні програми. сприяти розвитку сільської кредитної кооперації на перспективу. Розроблені методичні та організаційні пропозиції щодо створення сільських кредитних кооперативів як форми фінансової підтримки малого сільськогосподарського бізнесу сприятимуть підвищенню рівня фінансової підтримки цих організацій шляхом концентрації та акумулювання фінансових ресурсів суб'єктів малого підприємництва та сільське населення (без суттєвої державної підтримки) і спрямовуватиме свої зусилля на підвищення економічної активності. Також сільський кредитний кооператив функціонуватиме як організація, що надає позики своїм членам: по-перше, видає їх, по-друге, тимчасово зберігає для них кошти.

Запропоновані ініціативи сприятимуть підвищенню якості фінансової підтримки фермерських господарств та якісній зміні розміру галузі, а також підвищенню ефективності української аграрної економіки.

3.2. Прогнозний баланс ФГ «Ярослава» як метод удосконалення фінансового забезпечення та економічної безпеки

Процес планування ФГ «Ярослава» являє собою прийняття рішень щодо майбутніх цілей і способів їхнього досягнення. Результатом процесу планування є система планів, що мають кількісну та якісну оцінку.

Одним із етапів фінансового планування підприємства є складання прогнозного балансу. Для того, щоб отримати показники прогнозного балансу ФГ «Ярослава» (додаток А) необхідно зробити розрахунки за даними форм фінансової звітності «Баланс» та «Звіт про фінансові результати». Для

більш точного прогнозу на 2024 рік використовуємо показники балансу за 7 років, з 2016 по 2022 рік.

Ми запланували, що у 2023 році чиста виручка зросте не менше, ніж на цю величину порівняно з 2022 роком. Вона становитиме: 7449,7 тис.грн.. Темпи росту собівартості реалізованої продукції не повинні перевищувати цей показник, тому собівартість дорівнюватиме: 6395,6 тис.грн..

Аналогічно ми плануємо, що валюта балансу також зросте середнім темпом за останні 6 років (118,9%). Її розрахунок проводимо шляхом множення середньорічної величини валюти балансу у 2022 році та цей темп росту. Прогнозне значення валюти балансу становить: 7568,4 тис.грн.

Наступною ми розрахували - питому вагу необоротних активів у складі балансу. Необоротні активи складають 34,9%, відповідно оборотні активи – 65,1%.

Прогнозне значення необоротних активів визначаємо як добуток прогнозного значення валюти балансу на питому вагу необоротних активів, результат: 2645,6 тис. грн. В свою чергу значення оборотних активів становить 4922,8 тис.грн.

У складі оборотних активів необхідно, щоб середньорічна вартість запасів у 2023 році зросла не більше, ніж темп росту планового чистого доходу. Вона становитиме: 4668,3 тис.грн. В наслідок цього сума, що припадатиме на грошові кошти та дебіторську заборгованість становитиме 254,5 тис.грн., що розраховується як різниця між прогнозними значеннями активу балансу та виробничих запасів.

Для забезпечення нормальної фінансової стійкості підприємству необхідно, щоб власний капітал плюс довгострокові зобов'язання покривали необоротні активи та запаси. В сумі вони становитимуть: 4279 тис.грн. Поточні зобов'язання слід сформувати у величині: 3289,4 тис.грн.

Розраховуємо величину грошових коштів та їх еквівалентів, необхідну для дотримання мінімального рівня абсолютної ліквідності, враховуючи, що коефіцієнт абсолютної ліквідності становить 0,2. Прогнозне значення грошових коштів становитиме 657,9 тис.грн.. Тому величина дебіторської

заборгованості складе -403,4 тис.грн.

Мінімальний період обігу кредиторської заборгованості повинен становити 24 дні. При цьому періоду обігу та собівартості необхідний обсяг кредиторської заборгованості становитиме 426,4 тис.грн.. Звідси, величина короткострокових кредитів банку у сумі поточних зобов'язань дорівнюватиме 2863,04 тис.грн.

При визначенні величини власного капіталу дотримуватимуся його частки хоча б 50% у загальній величині валюти балансу. Сума власних коштів становитиме 3784,2 тис.грн.

Значення довгострокового зобов'язання розраховуємо як різницю між сумою власного капіталу та довгострокового зобов'язання та прогнозним значенням власного капіталу. Результат розрахунку показує, що потреба у довгострокових позиках становитиме 494,8 тис.грн.

За даними розрахунками можна скласти спрощений прогнозний баланс ФГ «Ярослава» на 2023 рік, що враховує вимоги ефективного формування активів підприємства (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Рекомендований баланс формування активів ФГ «Ярослава» на 2023 рік

Актив, тис.грн.		Пасив, тис.грн.	
Необоротні активи	2645,6	Власний капітал	3784,2
Оборотні активи	4922,8	Довгострокові зобов'язання	494,8
- запаси	4668,3	Поточні зобов'язання	3289,4
- дострокових грошові кошти та їх еквіваленти	657,9	короткострокові кредити банків	2863,0
- дебіторська заборгованість	-403,4	кредиторська заборгованість	426,4
Баланс	7568,4	Баланс	7568,4

Методом простих обрахунків неважко переконатися, що складений баланс забезпечуватиме не лише дотримання нормальної фінансової стійкості, а й виконання нормативів ліквідності підприємства.

3.3. Оптимізаційна модель формування фінансових ресурсів господарства

Основу ефективної діяльності аграрного підприємства складають поточні та стратегічні плани розвитку, розробка яких є неможливою без оптимізації ресурсної складової виробництва продукції рослинництва.

Тому доцільним є розробка оптимізаційної моделі прибутку від реалізації продукції на основі симплекс-методу.

Таким чином, симплекс-метод — це обчислювальна процедура, яка повторює певний еталонний план, з якого більш оптимальний план може бути отриманий за кінцеву кількість кроків.

Спочатку формується початковий опорний план. Розглянемо задачу лінійного програмування, записану в канонічній формі:

$$\max F = c_1x_1 + c_2x_2 + \dots + c_nx_n \quad (3.2)$$

$$\left\{ \begin{array}{l} b_1 = a_{11}x_1 + a_{12}x_2 + \dots + a_{1n}x_n + x_{n+1}; \\ b_2 = a_{21}x_1 + a_{22}x_2 + \dots + a_{2n}x_n + x_{n+2}; \\ \dots \\ b_m = a_{m1}x_1 + a_{m2}x_2 + \dots + a_{mn}x_n + x_{n+m}. \end{array} \right. \quad (3.3)$$

$$x_j \geq 0, (j = 1, 2, \dots, n) \quad (3.4)$$

Допустимо, що система рівнянь містить перші m одиничних векторів.

Отримаємо:

$$\max F = c_1x_1 + c_2x_2 + \dots + c_nx_n \quad (3.5)$$

$$\left\{ \begin{array}{l} x_1 + a_{1,m+1}x_{m+1} + \dots + a_{1n}x_n = b_1; \\ x_2 + a_{2,m+1}x_{m+1} + \dots + a_{2n}x_n = b_2; \\ \dots \\ x_m + a_{m,m+1}x_{m+1} + \dots + a_{mn}x_n = b_m. \end{array} \right. \quad (3.6)$$

$$x_j \geq 0, (j = 1, 2, \dots, n) \quad (3.7)$$

Система обмежень (3.6) у векторній формі матиме вигляд:

$$x_1A_1 + x_2A_2 + \dots + x_mA_m + x_{m+1}A_{m+1} + \dots + x_nA_n = A_0, \quad (3.8)$$

де A_1, A_2, \dots, A_m – лінійно незалежні одиничні вектори m -вимірному простору, що утворюють одиничну матрицю і становлять базис цього простору. Тому в розкладі (3.8) базисними змінними будуть x_1, x_2, \dots, x_m , а інші змінні – вільні. Прирівняємо всі вільні змінні до нуля, тобто $x_{m+1} = 0, x_{m+2} = 0, \dots, x_n = 0$. Оскільки $b_i \geq 0$ ($i = \overline{1, m}$), а вектори A_1, A_2, \dots, A_m – одиничні, то отримаємо один із розв'язків системи обмежень (3.6):

$$X_0 = (x_1 = b_1, x_2 = b_2, \dots, x_m = b_m, x_{m+1} = 0, \dots, x_n = 0), \quad (3.9)$$

тобто допустимий план. Такому плану відповідає розклад:

$$x_1 A_1 + x_2 A_2 + \dots + x_m A_m = A_0, \quad (3.10)$$

де A_1, A_2, \dots, A_m – лінійно незалежні вектори і за властивістю розв'язків задачі лінійного програмування, план X_0 є кутовою точкою багатогранника розв'язків, а отже, може бути початковим опорним планом.

Далі розглянемо перехід від одного опорного плану до іншого:

Оскільки A_1, A_2, \dots, A_m є базисом m -вимірному простору, то кожен з векторів співвідношення (1.5) може бути розкладений за цими векторами базису, причому у єдиний спосіб:

$$A_j = \sum_{i=1}^m x_{ij} A_i, \quad j = 1, 2, \dots, n. \quad (3.11)$$

Розглянемо такий розклад для довільного небазисного вектора, наприклад, для A_{m+1} :

$$x_{1,m+1} A_1 + x_{2,m+1} A_2 + \dots + x_{m,m+1} A_m = A_{m+1}. \quad (3.12)$$

Припустимо, що у виразі (3.12) існує хоча б один додатний коефіцієнт $x_{i,m+1}$. Введемо деяку поки що невідому величину $\theta > 0$, помножимо на неї обидві частини рівності (3.12) і віднімемо результат з рівності (3.10).

Отримаємо:

$$(x_1 - \theta \times x_{1,m+1}) A_1 + (x_2 - \theta \times x_{2,m+1}) A_2 + \dots + (x_m - \theta \times x_{m,m+1}) A_m + \theta \times A_{m+1} = A_0 \quad (3.13)$$

Отже, вектор

$$X_1 = (x_1 - \theta \times x_{1,m+1}; x_2 - \theta \times x_{2,m+1}; \dots; x_m - \theta \times x_{m,m+1}; \theta; 0, \dots, 0) \quad (3.14)$$

є планом задачі у тому разі, якщо його компоненти невід'ємні. За допущенням $\theta > 0$, отже, ті компоненти вектора X_1 , в які входять $x_{i,m+1} \leq 0$, будуть невід'ємними, тому необхідно розглядати лише ті компоненти, які

містять додатні $x_{i,m+1}$ ($i = 1, 2, \dots, m$). Тобто необхідно знайти таке значення $\theta > 0$, за якого для всіх $x_{i,m+1} \leq 0$ буде виконуватися умова невід'ємності плану задачі:

$$x_i - \theta \times x_{i,m+1} \geq 0. \quad (3.15)$$

Щоб визначити наступну базову площину, процес потрібно продовжувати таким же чином: будь-який вектор, який не є частиною базису, розкласти на базисні вектори, а потім визначити вектор з найбільшим ступенем свободи, тобто вектор з найбільшою кількістю ступенів свободи. Загалом розглянуту процедуру можна підсумувати так: визначення нової опорної площини базується на виборі вектора, який потрібно ввести в базис, і вектора, який слід видалити з базису. Ця процедура подібна до переходу від одного базису до іншого за допомогою методу Жордана-Гауса. Важливо визнати, що для випадку, коли вектор A_{m+1} має бути включено до базису, і для його розширення (3.12), усі $x_{i,m+1}$ дорівнюють нулю, тому немає значення θ більше нуля, що не включало б один із векторів. У цьому випадку площина X_1 має $m+1$ додатних компонент, внаслідок чого система векторів $A_1, A_2, \dots, A_m, A_{m+1}$ є залежною і не становить кута багатогранника розв'язку. Функціонал не може скористатися цим повною мірою. Це означає, що функціонал є необмеженим на багатограннику розв'язків.

Дослідження виробництва буде проведено на прикладі ФГ «Ярослав» Покровського району Дніпропетровської області. Ця ферма виробляє різноманітні продукти як тваринного, так і рослинного походження. Продукти розподіляються на підприємства, які їх переробляють, це основні учасники виробництва суспільного продукту. На цьому етапі встановлюється база собівартості продукції.

Предметом нашого дослідження є собівартість та інші показники виробництва рослинництва сьогодні, оскільки ми спостерігаємо за еволюцією зростання цін на продукцію цієї галузі. Типова собівартість продукції є основним показником витрат праці та ресурсів, необхідних для виробництва одиниці продукції. Витрати, пов'язані з виробництвом

сільськогосподарської продукції, складаються з технологічних витрат, пов'язаних з операціями, трудових і матеріальних витрат, а також природних, технічних і технологічних аспектів виробництва [40]. Вирішення зазначеного завдання потребує урахування всього комплексу робіт з виробництва продукції рослинництва згідно з технологічними картами на вирощування сільськогосподарських культур. Технологічні карти містять по кожній технологічній операції обсяг робіт, склад агрегатів, виробничий персонал, норми продуктивності, кількість нормо-змін та інші показники задіяних ресурсів, необхідних для виконання технологічного процесу (Додаток Б).

Тепер оцінимо витрати кожного виду продукції у відсотках від загальної вартості (табл. 3.4). Основою цієї методології є розвиток галузі економіко-математичного моделювання, результати якого призначені для створення моделей і перевірки математико-економічних гіпотез щодо ефективності економічних механізмів. Ми розрахуємо цифру на основі звітної інформації з даних вищезазначеної ферми між 2020 і 2012 роками. Ми створимо модель оптимізації, критерієм оптимізації є максимальний розмір чистого прибутку, а обмеженнями є основні витрати, пов'язані з виробництвом продукту. Створимо цільову функцію та первинні нерівності:

$$Z = Ч_{пр1}x_1 + Ч_{пр2}x_2 + Ч_{пр3}x_3 + Ч_{пр4}x_4 + Ч_{пр5}x_5 \rightarrow \max \quad (3.16)$$

де $Ч_{пр1}$ – чистий прибуток на 1 ц пшениці, тис.грн.;

$Ч_{пр2}$ – чистий прибуток на 1 ц кукурудзи на зерно, тис.грн. ;

$Ч_{пр3}$ – чистий прибуток на 1 ц соняшнику, тис.грн.;

$Ч_{пр4}$ – чистий прибуток на 1 ц ячменю;

$Ч_{пр5}$ – чистий прибуток на 1 ц ріпаку;

x_1 – кількість реалізованої продукції пшениці;

x_2 – кількість реалізованої кукурудзи на зерно;

x_3 – кількість реалізованого соняшнику;

x_4 – кількість реалізованого ячменю;

x_5 – кількість реалізованого ріпаку

Таблиця 3.4

Витрати на одиницю реалізованої продукції

Витрати на 1 ц реалізованої продукції	Роки	Види продукції					Об'єм витрат по статтям, грн.
		Пшениця x ₁	Кукурудза на зерно x ₂	Соняшник x ₃	Ячмінь x ₄	Ріпак x ₅	
Прямі витрати на оплату праці, грн.	2020	2,49	2,50	3,68	1,43	4,39	508000
	2021	1,98	0,20	3,27	1,58	2,43	667900
	2022	1,25	1,40	3,45	4,68	2,70	828300
Витрати на насіння та посадковий матеріал, грн.	2020	2,16	1,10	2,62	2,07	5,42	409600
	2021	1,66	0,13	1,89	1,58	2,40	465500
	2022	1,93	0,65	2,38	3,92	1,17	754700
Амортизація основних засобів, грн.	2020	1,01	1,24	1,24	0,15	2,00	187400
	2021	0,43	0,11	0,93	1,42	0,85	190500
	2022	0,48	0,94	0,99	1,88	1,55	330300
Витрати на пальне і мастильні матеріали, грн.	2020	3,06	3,17	7,90	1,92	4,58	784000
	2021	2,13	0,28	4,15	6,97	5,67	889200
	2022	2,04	1,28	5,10	6,67	2,40	1158600
Витрати на мінеральні добрива, грн.	2020	1,50	2,50	2,89	0,66	4,52	370000
	2021	0,94	0,32	0,13	1,42	6,22	204800
	2022	2,26	2,05	2,30	4,61	4,94	1034500

Аналіз оптимального плану за 2020 рік.

$$Z_{2011} = 0,88x_1 + 0,98x_2 + 1,39x_3 + 0,90x_4 + 1,02x_5 \rightarrow \max$$

Дану систему рівнянь можна розв'язати за допомогою симплексного методу із природнім базисом. Для цього потрібно ввести резерви ресурсів по кожному виду витрат (тобто невикористані ресурси):

x₆ – резерв фонду оплати праці;

x₇ – резерв витрат на продовольчу базу;

x₈ – резерв запланованого амортизаційного фонду;

x₉ – резерв витрат на пальне і мінеральні матеріали;

x₁₀ – резерв витрат мінеральних добрив.

Система обмежень 2020 рік матиме вигляд (де $x_i \geq 0$, i від 1 до 5):

$$\left\{ \begin{array}{l} 2,49_{x_1} + 2,50_{x_2} + 3,68_{x_3} + 1,43_{x_4} + 4,39_{x_5} \leq 508000 \\ 2,16_{x_1} + 1,10_{x_2} + 2,62_{x_3} + 2,07_{x_4} + 5,42_{x_5} \leq 409600 \\ 1,01_{x_1} + 1,24_{x_2} + 1,24_{x_3} + 0,15_{x_4} + 2,00_{x_5} \leq 187400 \\ 3,06_{x_1} + 3,17_{x_2} + 7,90_{x_3} + 1,92_{x_4} + 4,58_{x_5} \leq 784000 \\ 1,50_{x_1} + 2,50_{x_2} + 2,89_{x_3} + 0,66_{x_4} + 4,52_{x_5} \leq 370000 \end{array} \right.$$

Розв'яжемо систему рівнянь відносно базисних змінних: $x_6, x_7, x_8, x_9, x_{10}$.

Вважаючи, що вільні змінні дорівнюють 0, отримаємо перший опорний план: $X_1 = (0; 0; 0; 0; 508000; 409000; 187400; 784000; 370000)$

Тепер можна побудувати симплекс таблицю (табл. 3.5)

Таблиця 3.5

Перша симплекс-таблиця задачі

Базис	В	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6	x_7	x_8	x_9	x_{10}
x_6	508000	2,49	2,5	3,68	1,43	4,39	1	0	0	0	0
x_7	409000	2,16	1,1	2,62	2,07	5,42	0	1	0	0	0
x_8	187400	1,01	1,24	1,24	0,15	2	0	0	1	0	0
x_9	784000	3,06	3,17	7	1,92	4,58	0	0	0	1	0
x_{10}	370000	1,5	2	2,89	0,66	4,52	0	0	0	0	1
F(X0)	0	-0,88	-0,98	-1,39	-0,9	-1,02	0	0	0	0	0

Серед значень індексної строки немає від'ємних. Тому кінцевий варіант симплекс-таблиці має інший вигляд (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Кінцева симплекс-таблиця

Базис	В	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6	x_7	x_8	x_9	x_{10}
x_2	129560	0,57	1	1,07	0	0,37	0,57	-0,4	0	0	0
x_4	128730	0,74	0	0,69	1	2,42	-0,31	0,69	0	0	0
x_8	7430	0,19	0	-0,2	0	1,18	-0,67	0,39	1	0	0
x_9	126110	-0,18	0	2,26	0	-1,25	-1,24	-0,0741	0	1	0
x_{10}	25910	-0,13	0	0,28	0	2,18	-0,95	0,34	0	0	1
F(X5)	242830	0,35	0	0,29	0	1,52	0,29	0,24	0	0	0

Оптимальний план можна записати так:

$X_2 = 129560$ (ц) – оптимальна кількість реалізованої кукурудзи на зерно.

$X_4=128730$ (ц) – оптимальна кількість реалізованого ячменю.

$X_8 = 7430$ (грн.) – резерв витрат на запланований амортизаційний фонд.

$X_9 = 126110$ (грн.) – резерв витрат на пальне і мінеральні матеріали.

$X_{10} = 25910$ (грн.) – резерв витрат на мінеральні добрива фонду амортизації.

$$Z(X)_{2011} = 0,98 \times 129560 + 0,90 \times 128730 = 242825,8 \text{ (грн.)}$$

Значення $0,35 > 0$ в x_1 означає, що використання пшениці – не вигідно.

Значення 0 в x_2 означає, що використання кукурудзи на зерно – вигідно.

Значення $0,29 > 0$ в x_3 означає, що використання соняшнику – не вигідно.

Значення 0 в x_4 означає, що використання ячменю – вигідно. Значення $1,52 > 0$ в x_5 означає, що використання ріпаку – не вигідно.

Отже, чистий прибуток отриманий шляхом оптимізаційної моделі за 2020 рік дорівнює 242,83 тис.грн., що на 21,83 тис.грн. більший ніж фактично отриманий прибуток.

Аналіз оптимального плану за 2021 рік.

$$Z_{2012} = 0,74x_1 + 0,94x_2 + 1,39x_3 + 0,80x_4 + 1,05x_5 \rightarrow \max$$

Резерви ресурсів по кожному виду витрат мають такий же вигляд як і у 2011 році.

Перший опорний план: $X_1 = (0; 0; 0; 0; 0; 667900; 465500; 190500; 889200; 204800)$.

Система обмежень 2012 рік матиме вигляд (де $x_i \geq 0$, i від 1 до 5):

$$\left\{ \begin{array}{l} 1,98x_1 + 0,20x_2 + 3,27x_3 + 1,58x_4 + 2,43x_5 \leq 667900 \\ 1,66x_1 + 0,13x_2 + 1,89x_3 + 1,58x_4 + 2,40x_5 \leq 465500 \\ 0,43x_1 + 0,11x_2 + 0,93x_3 + 1,42x_4 + 0,85x_5 \leq 190500 \\ 2,13x_1 + 0,28x_2 + 4,15x_3 + 6,97x_4 + 5,67x_5 \leq 889200 \\ 0,94x_1 + 0,32x_2 + 0,13x_3 + 1,42x_4 + 6,22x_5 \leq 204800 \end{array} \right.$$

Тепер можна побудувати симплекс таблицю (табл. 3.7).

Оптимальний план можна записати так:

$X_2 = 584890$ (ц) – оптимальна кількість реалізованої кукурудзи на зерно.

$X_3 = 135660$ (ц) – оптимальна кількість реалізованого соняшника.

$X_6 = 107320$ (грн.) – резерв витрат на оплату праці.

$X_7 = 133070$ (грн.) – резерв витрат на насіння та посадковий матеріал.

$X_9 = 162450$ (грн.) – резерв витрат на пальне і мінеральні матеріали.

$X_{10} = 25910$ (грн.) – резерв витрат на мінеральні добрива фонду амортизації.

Таблиця 3.7

Перша симплекс-таблиця задачі

Базис	B	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6	x_7	x_8	x_9	x_{10}
x_6	667900	1,98	0,2	3,27	1,58	2,43	1	0	0	0	0
x_7	465500	1,66	0,13	1,89	1,58	2,4	0	1	0	0	0
x_8	190500	0,43	0,11	0,93	1,42	0,85	0	0	1	0	0
x_9	889200	2,13	0,28	4,15	6,97	5,67	0	0	0	1	0
x_{10}	204800	0,94	0,32	0,13	1,42	6,22	0	0	0	0	1
F(X0)	0	-0,74	-0,94	-1,39	-0,8	-1,05	0	0	0	0	0

Серед значень індексної строки немає від'ємних. Тому кінцевий варіант симплекс-таблиці має вигляд (табл. 3.8):

Таблиця 3.8

Кінцева симплекс-таблиця

Базис	B	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6	x_7	x_8	x_9	x_{10}
x_3	135660	0,12	0	1	1,05	-1,45	0	0	1,13	0	-0,39
x_7	133070	1,06	0	0	-0,93	2,55	0	1	-2,08	0	0,31
x_2	584890	2,89	1	0	4,01	20,03	0	0	-0,46	0	3,28
x_9	162450	0,82	0	0	1,48	6,1	0	0	-4,56	1	0,69
x_6	107320	1,01	0	0	-2,66	3,18	1	0	-3,6	0	0,61
F(X4)	738360	2,14	0	0	4,43	15,75	0	0	1,14	0	2,55

$$Z(X)_{2012} = 0,94 \times 584890 + 1,39 \times 135660 = 738364 \text{ (грн.)}$$

Значення $2,14 > 0$ x_1 означає, що використання пшениці – не вигідно.
 Значення 0 в x_2 означає, що використання кукурудзи на зерно – вигідно.
 Значення 0 в x_3 означає, що використання соняшнику – вигідно. Значення $4,43 > 0$ в x_4 означає, що використання ячменю – не вигідно. Значення $15,75 > 0$ в x_5 означає, що використання ріпаку – не вигідно.

Отже, чистий прибуток отриманий шляхом оптимізаційної моделі за 2022 рік дорівнює 738,36 тис.грн., що на 409,36 тис.грн. більший ніж фактично отриманий прибуток.

Аналіз оптимального плану за 2023 рік.

$$Z_{2023} = 0,90_{x_1} + 0,83_{x_2} + 1,04_{x_3} + 1,12_{x_4} + 1,16_{x_5} \rightarrow \max$$

Система обмежень 2023 рік матиме вигляд (де $x_i \geq 0$, i від 1 до 5):

$$\left\{ \begin{array}{l} 1,25_{x_1} + 1,40_{x_2} + 3,45_{x_3} + 4,68_{x_4} + 2,70_{x_5} \leq 828300 \\ 1,93_{x_1} + 0,65_{x_2} + 2,38_{x_3} + 3,92_{x_4} + 1,17_{x_5} \leq 754700 \\ 0,48_{x_1} + 0,94_{x_2} + 0,99_{x_3} + 1,88_{x_4} + 1,55_{x_5} \leq 330300 \\ 2,04_{x_1} + 1,28_{x_2} + 5,10_{x_3} + 6,67_{x_4} + 2,40_{x_5} \leq 1158600 \\ 2,26_{x_1} + 2,05_{x_2} + 2,30_{x_3} + 4,61_{x_4} + 4,94_{x_5} \leq 1034500 \end{array} \right.$$

Перший опорний план: $X_1 = (0; 0; 0; 0; 0; 828300; 754700; 330300; 1158600; 1034600)$.

Тепер можна побудувати симплекс таблицю (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Перша симплекс-таблиця задачі

Базис	B	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6	x_7	x_8	x_9	x_{10}
x_6	828300	1,25	1,4	3,45	4,68	2,7	1	0	0	0	0
x_7	754700	1,93	0,65	2,38	3,92	1,17	0	1	0	0	0
x_8	330300	0,48	0,94	0,99	1,88	1,55	0	0	1	0	0
x_9	1158600	2,04	1,28	5,1	6,67	2,4	0	0	0	1	0
x_{10}	1034600	2,26	2,05	2,3	4,61	4,94	0	0	0	0	1
F(X0)	0	-0,9	-0,83	-1,04	-1,12	-1,16	0	0	0	0	0

Після розв'язання даної задачі ми отримали такі значення невідомих.

Серед значень індексної строки немає від'ємних. Тому кінцевий варіант симплекс-таблиці має вигляд (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

Кінцевий симплекс-таблиця

Базис	B	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6	x_7	x_8	x_9	x_{10}
x_1	250390	1	0	0	0,27	1,44	0	-0,077	-1,97	0	0,93
x_2	145160	0	1	0	0,5	2,28	0	-0,66	0,55	0	0,45
x_3	74410	0	0	1	1,29	-1,3	0	0,66	1,44	0	-0,87
x_9	82520	0	0	0	-1,11	3,16	0	-2,38	-4,06	1	1,99
x_6	55390	0	0	0	-0,81	2,18	1	-1,27	-3,29	0	1,23
F(X9)	423220	0	0	0	0,88	0,68	0	0,0732	0,19	0	0,3

Оптимальний план можна записати так:

$X_1 = 250390$ (ц)– оптимальна кількість реалізованої пшениці.

$X_2 = 145160$ (ц)– оптимальна кількість реалізованої кукурудзи на зерно.

$X_3 = 74410$ (ц) – оптимальна кількість реалізованого соняшника.

$X_6 = 55390$ (грн.) – резерв витрат на оплату праці.

$X_9 = 82520$ (грн.) – резерв витрат на пальне і мінеральні матеріали.

$Z(X)_{2023} = 0,9 \times 250390 + 0,83 \times 145160 + 1,04 \times 74410 = 423220,2$ (грн.)

Значення 0 в x_1 означає, що використання пшениці – вигідно. Значення 0 в x_2 означає, що використання кукурудзи на зерно – вигідно. Значення 0 в x_3 означає, що використання соняшнику – вигідно. Значення $0,88 > 0$ в x_4 означає, що використання ячменю – не вигідно. Значення $0,68 > 0$ в x_5 означає, що використання ріпаку – вигідно.

Отже, чистий прибуток отриманий шляхом оптимізаційної моделі за 2023 рік дорівнює 423,22 тис.грн., що на 38,22 тис.грн. більший ніж фактично отриманий прибуток.

Отже, найбільший чистий прибуток отриманий шляхом розрахунку оптимізаційної моделі симплекс-методом за 3 роки був отриманий у 2022 році 738,36 тис.грн., що на 409,36 тис.грн. більший ніж фактично отриманий прибуток підприємством. Таким чином, у 2022 році отримано найбільш оптимальні витрати при формуванні виробничої собівартості продукції рослинництва ФГ “Ярослава”. Але ми не можемо висаджувати лише кукурудзу на зерно та соняшник, бо, висадження їх на одній і тій же ділянці землі планують не частіше ніж 1 раз на 6 років та 1 раз на 8 років відповідно, оскільки вони є такими культурами, які негативно впливають на ґрунт та суттєво виснажують землю. Необхідно вводити обмеження на площу використаних земель під кукурудзу на зерно та соняшник.

Висновки до третього розділу

1. Досліджено, що для формування системи сільської кредитної кооперації необхідно: прийняти нові та переглянути існуючі законодавчі документи, які б визначали й регулювали відносини в сільських кредитних кооперативах, розробити національну концепцію (програму) та регіональні

програми з підтримки розвитку сільських кредитних кооперативів на перспективу.

2. Розрахований прогнозний баланс ФГ “Ярослава” свідчить про те, що розмір необоротних активів у 2023 році становитиме 2645,6 тис.грн., оборотних активів – 4922,8 тис.грн., власного капіталу – 3784,2 тис.грн., довгострокових зобов’язань – 494,8 тис.грн., поточних зобов’язань – 3289,4 тис.грн. Окрім цього баланс 2023 року буде у розмірі 7568,4 тис.грн. Складання прогнозного балансу на підприємстві забезпечуватиме дотримання нормальної фінансової стійкості та виконання нормативів ліквідності.

3. Розроблена оптимізаційна модель формування фінансових ресурсів симплекс-методом свідчить, що результатом застосування даної моделі були найбільш ефективними у 2023 році. Саме тоді прибуток становив би 738,36 тис.грн., що на 409,36 тис.грн. більший ніж фактично отриманий фінансовий результат.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В результаті проведених досліджень можна зробити наступні висновки:

1. Процес фінансового забезпечення аграрного бізнесу – це цілісний підхід до забезпечення бізнесу фінансовими ресурсами, основною метою якого є створення, акумулювання та використання фінансових ресурсів підприємства для вирішення конкретних фінансових завдань в економіці. Стратегічною метою фінансового механізму аграрного бізнесу є максимізація прибутку при мінімізації витрат і ризиків.

2. Фінансове забезпечення здійснюється у трьох формах: самофінансування, кредитування, бюджетне фінансування. Окреме місце в системі фінансового забезпечення займає залучення фінансових ресурсів за допомогою випуску неборгових та боргових цінних паперів.

3. Управління фінансовим забезпеченням виробничої діяльності фермерських господарств – сукупність методів впливу на організацію фінансового забезпечення та використання фінансових ресурсів як інструментів реалізації фінансової політики. Фінансова діагностика є одним із інструментів дослідження діяльності сільськогосподарських підприємств та забезпечення їх конкурентоспроможності, за допомогою якого відбувається раціональний розподіл матеріальних і фінансових ресурсів

4. ФГ “Ярослава” спеціалізується на вирощуванні зернових, технічних та інших культур, має високий рівень спеціалізації. Частина продукції використовується на внутрішні потреби господарства, а також реалізується через різноманітні канали збуту. Господарство є платником фіксованого сільськогосподарського податку.

5. Досліджено, що для створення системи сільської кредитної кооперації необхідно: змінити чинне та запропоноване законодавство, яке б визначало та регулювало поведінку сільської кредитної кооперації, розробити національну концепцію (програму) та регіональні програми сприяння розвитку сільської кредитної кооперації. розвиток сільської кредитної кооперації на перспективу.

6. Розрахований прогнозний баланс ФГ “Ярослава” свідчить про те, що розмір необоротних активів у 2023 році становитиме 2645,6 тис.грн., оборотних активів – 4922,8 тис.грн., власного капіталу – 3784,2 тис.грн., довгострокових зобов’язань – 494,8 тис.грн., поточних зобов’язань – 3289,4 тис.грн. Окрім цього баланс 2023 року буде у розмірі 7568,4 тис.грн. Складання прогнозного балансу на підприємстві забезпечуватиме дотримання нормальної фінансової стійкості та виконання нормативів ліквідності.

7. Розроблена оптимізаційна модель формування фінансових ресурсів симплекс-методом свідчить, що результатом застосування даної моделі були найбільш ефективними у 2021 році. Саме тоді прибуток становив би 738,36 тис.грн., що на 409,36 тис.грн. більший ніж фактично отриманий фінансовий результат. Але ми не можемо висаджувати лише кукурудзу на зерно та соняшник, бо висадження їх на одній і тій же ділянці землі планують не частіше ніж 1 раз на 6 років та 8 років відповідно, оскільки вони є такими культурами, які негативно впливають на ґрунт та суттєво виснажують землю.

8. Середній рівень економічної безпеки підприємства за досліджуваний період становив 65,0 %, а середньорічний темп падіння – 4,1 в.п. Рівень економічної безпеки характеризується високим ступенем чутливості до змін ринкової кон’юнктури та соціально-економічної ситуації (зменшення попиту на продукцію, подорожчання сировини та матеріалів т.і.). В умовах високої енерго- та матеріаломісткості виробництва, низького рівня технологічного розвитку та втрати економічного потенціалу.

9. Слід зазначити, що економічна безпека підприємства є чи не однією з найважливіших факторів, що забезпечують ефективну діяльність кожного окремого підприємства. Економічну безпеку підприємства можна охарактеризувати багатьма факторами. Тому для ефективного розвитку підприємства необхідно розвивати систему фінансових інструментів, оскільки це підвищує її функціональність і здатність протистояти як зовнішнім, так і внутрішнім загрозам. Найважливішою складовою економічної безпеки підприємства є його фінансовий стан. Перш за все,

оцінка економічної безпеки підприємства передбачає виявлення його фінансового стану. До основних напрямків аналізу фінансового стану підприємства належать: оцінка майнового стану, ліквідності активів, платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності та прибутковості підприємства.

На підставі вищевикладеного ми пропонуємо:

1. Активніше залучати позикові кошти, тим самим підвищувати фінансовий потенціал за рахунок формування додаткового обсягу активів, а також одночасно підвищувати ефективність господарської діяльності. Все це необхідно здійснювати при врахування фінансовий ризик і загроз банкрутства, які зростатимуть по мірі збільшення питомої ваги запозичених ресурсів.

2. Створювати сільські кредитні кооперативи як інститут фінансової підтримки малих сільськогосподарських підприємств, які сприятимуть поліпшенню рівню їх фінансового забезпечення шляхом акумулювання та концентрації фінансових ресурсів суб'єктів малого підприємництва і населення на селі (без значної державної фінансової підтримки) та спрямують їх роботу на покращення господарської діяльності. Сільський кредитний кооператив виступатиме інститутом задоволення потреб своїх членів: з одного боку – у видачі необхідних кредитів, а з другого – у розміщенні тимчасово вільних коштів.

3. Акцентувати увагу на вирощуванні культур, що мають найбільшу рентабельність пери цьому враховуючи можливі негативні наслідки для оточуючого середовища.

4. Пропонуємо ФГ “Ярослава” провести ряд заходів для змінити структуру балансу з метою досягнення тихих показників: розмір необоротних активів – 2645,6 тис.грн., оборотних активів – 4922,8 тис.грн., власного капіталу – 3784,2 тис.грн., довгострокових зобов'язань – 494,8 тис.грн., поточних зобов'язань – 3289,4 тис.грн. Підсумок балансу сягатиме 7568,4 тис.грн. Впровадження зазначених пропозицій сприятиме поліпшенню фінансового забезпечення ФГ “Ярослава”, а також дасть стабілізацію його

економічній безпеці та якісним змінам як у масштабах галузі, так і в підвищенні ефективності аграрної економіки післявоєнної України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артеменко А. М. Податкова політика в Україні: принципи та реалії / А. М. Артеменко // Вісник податкової служби України. – 2016 – №6. – С.12-23.
2. Білик М.Д. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2005. – 588с.
3. Близнюк О.П., Лачкова Л.І. Фінанси: навч. посібник – К.: Знання, 2016. – 415 с.
4. Васильєв В.В. Шляхи підвищення результативності українських підприємств / В.В. Васильєв // Фондовий ринок. – 2021 –№8. – С. 28–34.
5. Гудзь, О.Є. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств [Текст]: монографія / О.Є. Гудзь. – К.: ННЦІАЕ, 2017. – 578с.
6. Дем'яненко, М.Я. Проблеми фінансово-кредитного забезпечення аграрного сектора АПК – К.:ННЦІАЕ, 2014.– 320 с.
7. Діденко В.М., Попова В.Д., Прядко В.В. Загальна теорія фінансів: Підручник. – Чернівці: Ратуша, – 2018 -392с.
8. Завгородній, А.Г. Фінансово-економічний словник [Текст] / А.Г.Завгородній, Г.Л.Вознюк .- Львів: Львівська політехніка, 2015.- 714с.
9. Зятковський І.В. Фінанси підприємств: Навчальний посібник. – Тернопіль: Економічна думка, – 2012. - 432 с.
10. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навчальний посібник. – К.: Знання – Прес, – 2010. – 239 с.
11. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. – К.: МАУП, – 2000 – 152 с.
12. Кашенко, О.Л. Системне управління фінансів [Текст] / О.Л. Кашенко. – Суми: Довкілля , 2017. - 98 с.
13. Кириленко О.П. Фінанси (теорія та вітчизняна практика): Навч. посібник. – Тернопіль: Астон, – 2017 – 212 с.
14. Кірейцева Г.Г. Фінанси підприємств. Курс лекцій : навч. посібник – Київ: ЦУЛ, 2018. – 268 с.

15. Ковальов Д. Економична сутність фінансово-економичної безпеки підприємства// Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економичної стійкості підприємств: тези доповідей VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 11-12 травня 2023 р. – Дніпро : факультет обліку і фінансів, 2023. –С. 184-186.

16. Ковальов Д.Г Фінансове забезпечення фермерського господарства в контексті його фінансово-економичної безпеки. // Г.Є. Павлова, Л.В. Волчанська, Д.Г. Ковальов Економіка та суспільство. 2023. № 54. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2764>.

DOI:10.32782/2524-0072/2023-54-44.

17. Колотуха, С.М. Реформування кредитних відносин в аграрному секторі економіки [Текст] / С.М. Колотуха , К.М.Мельник // Економіка АПК. – 2012. №12. – С. 74-80.

18. Коробов М.Я. Фінансово-економичний аналіз діяльності підприємств. – К.: Знання, 2017.– 378 с.

19. Короп О. Факторинговий облік [Текст] / О. Короп // Бізнес: бухгалтерія. – 2017- № 10. – С. 48-56.

20. Костіна Н.І., Алексєєв А.А., Василик О.Д. Фінанси: система моделей і прогнозів: Навч. посібник. – К.: Четверта хвиля, – 2014. – 304с.

21. Косянчук Т.Ф. , Лук'янова В.В. , Майорова Н.І., Швид В.В. Економична діагностика: навчальний посібник. – Львів: Новий Світ- 2000 , 2017. - 452с.

22. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2013. – 224 с.

23. Лайко, П.А. Фінанси підприємств: підручник для студентів вузів. / П.А. Лайко, М.В. Мних. – К.:Т-во «Знання України», 2018. – 428с.

24. Лайко, П.А.Фінанси АПК [Текст]: навч. посібник / П.А.Лайко, Ю.Ш.Ляшенко . – К.:ДІЯ, 2018. – 225с.

25. Лахтіонова Л.Н. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: Монографія. – К.: КНЕУ, 2011. – 387 с.

26. Майовець, Є.Й. Теорія аграрних відносин [Текст]: навч. посібник / Є.Й. Майовець. – К.: ЦНЛ, 2015. –276с.

27. Макарьева В.И., Андреева Л.В. Анализ хозяйственной деятельности организации. –М.: Финансы и статистика, 2019. – 262 с.
28. Марцин В.С. Надійність, платоспроможність та фінансова стійкість – основні складові фінансового стану підприємства / В.С. Марцин // Економіка. Фінанси. Право.– 2018.– №7. – С. 26–28.
29. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, – 2015. – 208 с.
30. Мних Є.В. Економічний аналіз: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2013. – 412 с.
31. Нагаєв, В.М. Управління сільськогосподарським виробництвом у новостворених агро формуваннях [Текст]: лекція / В.М. Нагаєв / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В.Докучаєва. –Харків, 2012. – 43 с.
32. Олексюк О.І. Досвід використання системи показників в оцінці результативності діяльності підприємств / О.І. Олексюк // Вчені записки. Збірник наукових праць Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана. – 2019. – №11. – С. 119 – 132.
33. Олійник К. А. Розбудова системи сільської кредитної кооперації як механізму фінансової підтримки малих сільськогосподарських підприємств / 33. К. А. Олійник // Міжнародна економічна політика : наук. журн. – КНЕУ, 2022. – Спец. вип., ч. 1. – С. 533–540.
34. Олійник К.А. Фінансове забезпечення малих сільськогосподарських підприємств / К. А. Олійник // Інноваційна економіка : всеукр. наук.-вироб. журн. – 2022. – № 10. – С. 257–262.
35. Олійник К.А. Фінансування малих сільськогосподарських підприємств України комерційними банками / К. А. Олійник // Економіка АПК. – 2023. – № 1. – С. 150–158.
36. Опарін, В.М. Фінанси (Загальна теорія) [Текст]: навч.посібник, 2-ге вид., доп. і перероб. / В.М. Опарін. – К.: КНЕУ, 2011.- 235 с.
37. Пашенцев О.І. Методологічні підходи до використання математичних моделей у дослідженні проблем економіки природокористування / О.І. Пашенцев // Актуальні проблеми економіки. – 2020. – №5. – С. 98 – 100.

38. Піддубна О.О. Економіко-математичне моделювання в управлінні виробничим потенціалом / О.О Піддубна // Економіка та держава. – 2021. – №12. – С. 46 – 49.
39. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств. – К.: КНЕУ, – 2020 – 460с.
40. Подольська В.О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, – 2017 – 292 с.
41. Сіненко М.І. Визначення нормативної собівартості виробництва продукції тваринництва методом економіко-математичного моделювання / М.І. Сіненко // Економіка АПК. – 2011. – №10. – С.56 – 59.
42. Солнце О.М. Поняття фінансової стійкості підприємств в сучасних умовах господарювання: матер. 9 міжнар. наук.-практ. конф. «Сучасні дослідження – 2013» (Болгарія, 2013 р.). – Софія, 2013. – С. 85-86.
43. Солнце О.М. Фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств: матер. наук.-практ. конф. молод. вчен. і студ. «Молоді науковці-аграрники: традиційні й нові аспекти досліджень» (м. Дніпропетровськ, 2014 р.). – Дніпропетровськ: ДДАЕУ, 2014. – С. 125-126.
44. Турило А.М. Теоретико-методичні засади узагальненої оцінки підприємства з позиції його фінансово-економічного розвитку / А.М. Турило, О.А. Зінченко // Актуальні проблеми економіки. – 2020 – №8(110). – С. 177 – 182.
45. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: Навч. посібник. – К.: Ніка-Центр, 2012. – 359 с.
46. Цал-Цалко Ю.С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз: Навч. посібник. – К.:ЦУЛ, 2012. – 359 с.
47. Чирва О. Г. Кредитна кооперація на селі як специфічна форма кооперації / О. Г. Чирва, К. А. Олійник // Матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми економіки, менеджменту, маркетингу», (Львів, 10–11 лют. 2012 р.) : у 2-х ч. – Львів : Львівська економічна фундація, 2012. – Ч. II. – С. 72–73.

48. Шаблиста Л. Фінансова стійкість підприємства: сутність і методи оцінки / Л. Шаблиста // Економіка і прогнозування.– 2012.– №2. – С. 46–57.

49. Шеремет А. Д., Сайфулин Р.С. Методика фінансового аналізу. – М.: ИНФРА-М, 2020 -302с.

50. Шеремет А.Д., Сейфулин Р.С., Негашев Е.В. Финансовый анализ. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2022. – 479 с.

51. Юрія С.І. Фінанси : навч. посібник. – Тернопіль.: Карт- бланш, 2022. – 357 с.

52. Ярошевич Н. Б.Фінанси підприємств: Навч. посіб. — К.: Знання, 2021.

ДОДАТКИ

Додаток А

Розрахунок показників прогнозного балансу ФГ «Ярослава»»

Показник	Формула розрахунку	Розрахунок
Темп росту чистого доходу від реалізації продукції, %	$TR_{\text{чд}} = \sqrt[6]{\frac{\text{ЧД}_{2013}}{\text{ЧД}_{2007}}}$	1,103
Прогнозне значення чистого доходу від реаліз. продукції, тис.грн.	$\text{ЧД}_{2013} \times TR_{\text{чд}}$	7449,743
Прогнозне значення собівартості реаліз. продукції, тис.грн.	$\text{Собіварт.}_{2013} \times TR_{\text{чд}}$	6395,575
Темп росту валюти балансу, %	$TR_{\text{вб}} = \sqrt[6]{\frac{\text{Вб}_{2013}}{\text{Вб}_{2007}}}$	1,189
Прогнозне значення валюти балансу, тис.грн.	$\text{Вб}_{2013} \times TR_{\text{вб}}$	7568,411
Питома вага необоротних активів, %	$\frac{\text{Необ. активи}_{2013}}{\text{Баланс}_{2013}} \times 100$	34,956
Прогнозне значення необоротних активів, тис.грн.	$\text{Прогноз. знач. валюти балансу} \times \frac{\text{Питома вага необ. активів}}{\text{активів}}$	2645,616
Прогнозне значення оборотних активів, тис.грн.	$\text{Прогноз. знач. валюти балансу} - \text{Прогноз. знач. необ. активів}$	4922,795
Темп росту виробничих запасів, %	$TR_{\text{вир.зап.}} = \sqrt[6]{\frac{\text{Вир. зап.}_{2013}}{\text{Вир. зап.}_{2007}}}$	1,173
Прогнозне значення виробничих запасів, тис.грн.	$\text{Вир. зап.}_{2013} \times TR_{\text{вир.зап.}}$	4668,336
Сума грошових коштів та дебіторської заборгованості, тис.грн.	$\text{Прогноз. знач. оборотних акт.} - \text{Прогноз. знач. вироб. запас.}$	254,459
Сума необоротних активів та запасів, тис.грн.	$\text{Прогноз. знач. необ. активів} + \text{Прогноз. знач. вироб. запас.}$	7313,952
Сума власного капіталу та довгострокових зобов'язань (враховуючи, що коефіцієнт фінансової стійкості 1), тис.грн.	$\text{ВК}_{2013} + \text{Довгострок. зобов.}_{2013}$	4279,000
Розмір поточних зобов'язань, тис.грн.	$\text{Прогноз. знач. валюти балансу} - \Sigma \text{ВК та довгостр. зоб.}$	3289,411
Прогнозне значення грошових коштів (враховуючи, що коефіцієнт абсолютної ліквідності 0,2), тис.грн.	$\text{Розмір поточ. зоб.} \times 0,2$	657,882
Сума прогнозного значення дебіторської заборгованості, тис.грн.	$\Sigma \text{ГК та деб. заб.} - \text{Прогноз. знач. ГК}$	-403,424
Прогнозний розмір кредиторської заборгованості, тис.грн.	$\frac{24 \times \text{Прогноз. знач. собіварт. реаліз. прод.} - \text{і}}{360}$	426,372
Розмір короткострокових кредитів банку, тис.грн.	$\text{Розмір поточн. зоб.} - \text{Прогноз. розмір кред. заб.}$	2863,039
Прогнозне значення власного капіталу (враховуючи, що він складає 50% валюти балансу), тис.грн.	$\text{Прогноз. знач. валюти балансу} \times 0,5$	3784,206
Значення довгострокового зобов'язання, тис.грн.	$\Sigma \text{ВК та довгостр. зоб.} - \text{Прогноз. знач. ВК}$	494,794

Додаток Б

Фактичні показники діяльності ФГ «Ярослава» за 2020-2022 рр.

№	Показники	Роки	Види продукції				
			Пшениця	Кукурудза на зерно	Соняшник	Ячмінь	Ріпак
1	Реалізовано продукції у фізичній масі, ц	2020	7480,00	3847,00	4446,00	3886,00	155,00
		2021	12143,00	4199,00	11643,00	1376,00	691,00
		2022	19419,00	5585,00	8833,00	2361,00	3417,00
2	Прямі витрати на оплату праці, тис.грн.	2020	186,00	96,20	163,40	55,60	6,80
		2021	240,30	8,50	380,60	21,70	16,80
		2022	242,70	78,00	304,80	110,50	92,30
3	Витрати на насіння та посадковий матеріал, тис.грн.	2020	161,70	42,20	116,70	80,60	8,40
		2021	201,20	5,50	220,50	21,70	16,60
		2022	375,60	36,20	210,50	92,50	39,90
4	Амортизація основних засобів, тис.грн.	2020	75,50	47,80	55,20	5,80	3,10
		2021	52,60	4,70	107,80	19,50	5,90
		2022	92,60	52,40	87,80	44,40	53,10
5	Витрати на пальне і мастильні матеріали, тис.грн.	2020	229,00	122,00	351,10	74,80	7,10
		2021	258,80	11,70	483,60	95,90	39,20
		2022	397,00	71,60	450,70	157,40	81,90
6	Витрати на мінеральні добрива, тис.грн.	2020	112,30	96,20	128,70	25,80	7,00
		2021	114,00	13,40	14,90	19,50	43,00
		2022	439,00	114,60	203,30	108,80	168,80
7	Чистий дохід (виручка) від реалізації, тис.грн.	2020	906,50	458,30	1323,30	514,30	61,80
		2021	1471,60	434,60	3970,90	192,90	210,90
		2022	2197,30	547,60	2372,10	302,30	959,30
8	Чистий прибуток на 1 кг продукції, тис.грн.	2020	0,88	0,98	1,39	0,90	1,02
		2021	0,74	0,94	1,39	0,80	1,05
		2022	0,90	0,83	1,04	1,12	1,16